

28 februari 2025

Oorspronkelijke taal : Nederlands

COI FOCUS

Venezuela

Het Venezolaanse leger: organisatie, desertie en ontslag

Disclaimer:

Dit COI-product is, overeenkomstig de [richtlijnen van de Europese Unie](#) voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en de van kracht zijnde wettelijke bepalingen, opgesteld door Cedoca, de dienst die binnen het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) verantwoordelijk is voor onderzoek naar informatie over herkomstlanden. Het document levert informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en velt geen oordeel over de grond van het verzoek om internationale bescherming.

Dit document, opgesteld binnen een afgesproken tijdbestek, steunt op een zo ruim mogelijke waaier aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie met bijzondere aandacht voor de toetsing en kruiscontrole van de bronnen. Cedoca probeert alle relevante aspecten van het onderwerp van dit COI-product te behandelen, maar de informatie in dit document is niet noodzakelijk exhaustief. Als dit document bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vernoemt, betekent dit niet dat ze niet hebben plaatsgevonden of niet bestaan. Alle gebruikte bronnen krijgen een gedetailleerde bronvermelding.

This COI product was produced by Cedoca, the country of origin information research unit of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons (CGRS). It follows the [Common EU Guidelines](#) for processing country of origin information (April 2008) and was drafted in accordance with applicable legal provisions. It aims to provide information for the processing of individual applications for international protection. It does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of applications for international protection.

This report was prepared within an allotted timeframe, using a wide range of carefully selected public information with a constant attention to crosschecking sources. While Cedoca has endeavoured to cover all aspects relevant to the subject of this COI report, the information provided is not necessarily exhaustive. The absence of a specific event, person or organisation from this report should not be taken to imply that the event did not take place or that the person or organisation does not exist. All sources are referenced.

Samenvatting

Deze COI Focus schetst een beeld van de huidige relatie tussen het Venezolaanse leger en het regime van Maduro. De geanalyseerde informatie wijst erop dat de legertop ook na de presidentsverkiezingen van 28 juli 2024 loyaal aan Maduro is gebleven. De verklaring hiervoor ligt in de vele voordelen die de Fuerza Armada Nacional Bolivariana (FANB) heeft bij het feit dat Maduro aan de macht blijft. Zowel wat betreft economisch gewin als politieke macht. Ook wordt uit de informatie duidelijk dat de uitgebreide controle van de militaire inlichtingendienst op de militairen om mogelijke dissidenten op te sporen en hun harde optreden tegen dissidenten, mogelijke opstanden binnen de FANB in de kiem smoren. In de aanloop naar de presidentsverkiezingen worden militairen en ex-militairen door de overheid in verband gebracht met samenzweringen tegen Maduro en zijn regering. Ook gaat de COI Focus in op de Nationale Bolivariaanse Militie, die in 2020 als vijfde tak van het leger toegevoegd werd om zo de legercapaciteit verder te versterken. Deze geïdeologiseerde militie heeft over de jaren heen steeds meer een geïnstitutionaliseerd karakter gekregen.

Hoofdstuk twee belicht de toegenomen desertie in het leger. Officiële cijfers van desertie worden niet meer gepubliceerd maar mediabronnen wijzen op hoge aantallen deserteurs. Hoewel de geconsulteerde bronnen het niet eens zijn over hoe groot de capaciteit en de wil van de autoriteiten zijn om elke deserteur op te sporen, stellen experts dat de rang, de functie en de informatie die men beheerde bepalend zijn of een deserteur al dan niet problemen kan krijgen of juridisch zal worden vervolgd.

Uit de geraadpleegde informatie blijkt dat het wettelijk mogelijk is zijn/haar ontslag in te dienen maar dat de wet niet meer wordt toegepast. Zo zijn er militairen wiens ontslagaanvraag bleef hangen in een soort van "administratieve stilstand" of zijn er getuigenissen van militairen die na hun ontslag geen aanspraak meer konden maken op sociale voordelen of hun pensioen, hoewel dit niet wettelijk is. Anno 2024 worden er geen ontslagen meer aanvaard, waardoor militairen overgaan tot desertie. Verder blijkt uit de geraadpleegde informatie dat een militair na ontslag overgaat naar de actieve reserve. Dit houdt in principe in dat hij alsnog, in tijden van bijzondere nood, kan worden opgeroepen door de autoriteiten. Uit de geconsulteerde bronnen blijkt evenwel niet dat dit de laatste jaren is voorgekomen. Volgens journaliste Sebastiana Barráez ligt de verklaring hiervoor bij de Nationale Bolivariaanse Militie, die ook actieve reservisten onder haar gelederen telt.

Inhoudstafel

Samenvatting	2
Lijst van afkortingen	4
Inleiding.....	5
1. Algemene informatie over de FANB	6
1.1. De positie van de FANB onder president Maduro	6
1.2. De organisatie van het leger	9
1.2.1. Algemene organisatie.....	9
1.2.2. Hiërarchie en rangen.....	12
1.3. Lonen en corruptie.....	14
2. Desertie in het leger.....	15
2.1. Deserteurs loyaal aan Guaidó in 2019	15
2.2. Deserteurs algemeen	15
2.3. Mogelijke gevolgen van desertie	17
3. Mogelijkheden tot ontslagname	25
Bibliografie.....	30

Lijst van afkortingen

ANC	Asamblea Nacional Constituyente
CICPC	Cuerpo de Investigaciones Científicas, Penales y Criminalísticas
DGCIM	Dirección General de Contrainteligencia Militar
EASO	European Asylum Support Office
EUAA	European Union Agency for Asylum
FAES	Fuerzas de Acciones Especiales
FANB	Fuerza Armada Nacional Bolivariana
GNB	Guardia Nacional Bolivariana
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
LOFANB	Ley Orgánica de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana
OHCHR	The Office of the High Commissioner for Human Rights
PDVSA	Petróleos de Venezuela SA
PNB	Policia Nacional Bolivariana
PROVEA	Programa Venezolano de Educación Acción en Derechos Humanos
SAIME	Servicio Administrativo de Identificación, Migración y Extranjería
SEBIN	Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional
UCAB	Universidad Católica Andrés Bello
UNHRC	United Nations Human Rights Council
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten

Inleiding

Deze COI Focus geeft informatie over de organisatie van het Venezolaanse leger (Fuerza Armada Nacional Bolivariana, FANB) en haar relatie tot president Maduro. Ook de gevolgen van desertie en de mogelijkheid om ontslag te nemen komen aan bod. De COI Focus analyseert de beschikbare informatie van 2019 tot 13 februari 2025 en is een update van de gelijknamige COI Focus van maart 2023.

Het eerste hoofdstuk licht kort de positie van het Venezolaanse leger toe binnen de huidige politieke situatie in Venezuela. Het hoofdstuk beschrijft de relatie is tussen het leger en het regime van Maduro en vermeldt de recente organisatorische ontwikkelingen met betrekking tot het leger. De huidige politieke ontwikkelingen in Venezuela en de socio-economische crisis die hieruit volgt, maken geen voorwerp uit van dit onderzoek. Hiervoor verwijst Cedoca naar de COI Focus *Algemene Situatieschets*.

Een volgend hoofdstuk schetst de ontwikkelingen rond desertie in het leger. Het beschrijft de toename van desertie onder de militairen als gevolg van de oproep van oppositieleider Guaidó begin 2019 om te deserteren en de oppositie te steunen. Daarnaast was de algemene stijging van desertie het gevolg van de verslechterde socio-economische situatie de afgelopen jaren. Ook wordt nagegaan wat de eventuele gevolgen zijn voor een deserteur.

Een laatste hoofdstuk behandelt de mogelijkheid om ontslag te nemen uit het leger, welk statuut hieruit voortvloeit en wat de gevolgen kunnen zijn. Meer bepaald, wordt er nagegaan of actieve reservisten het land mogen verlaten en kunnen terugkeren en of zij de laatste jaren opgeroepen werden voor de militaire dienst.

Voor het schrijven van dit rapport raadpleegde Cedoca publieke bronnen, zoals Infobae, El País, La Patilla, El Pitazo, Efecto Cocuyo, TalCual, CNN, El Debate, El Confidencial, El Nuevo Herald, Voice of America, Deutsche Welle en El Tiempo. Cedoca consulteerde eveneens de COI-rapporten van het Nederlandse ministerie van Buitenlandse Zaken en de COI-rapporten over Venezuela van het European Asylum Support Office (EASO), sinds januari 2022 omgedoopt tot het European Union Agency for Asylum (EUAA). Ook de publicaties van Human Rights Watch (HRW) en International Crisis Group (ICG), specifiek over dit thema, werden geconsulteerd.

Cedoca nam ook contact op met experts terzake. In de periode 2020-2023 raadpleegde Cedoca Rocío San Miguel, mensenrechtenverdedigster en voorzitter van de ngo Control Ciudadano die zich specialiseert in toezicht op het leger. Voor de update van dit rapport peilde Cedoca in oktober 2024 en in januari 2025 bij enkele contactpersonen met expertise in mensenrechten in Venezuela naar hun kijk op de situatie van deserteurs. Meer bepaald nam Cedoca contact op met de ngo Programa Venezolano de Educación Acción en Derechos Humanos (PROVEA) en experts van andere organisaties die omwille van hun veiligheid en de veiligheid van hun naasten anoniem wilden blijven. Sommigen wensten om dezelfde reden dat de organisaties waar ze deel van uitmaken niet bekend werden gemaakt in dit rapport. Daarnaast consulteerde Cedoca in oktober 2024 onderzoekster Ligia Bolívar van het Centrum voor Mensenrechten van de Universidad Católica Andrés Bello (UCAB) en in januari 2025 journaliste Sebastiana Barráez van het Argentijnse nieuwspitaal Infobae. Zij brengt al meer dan 30 jaar verslag uit over de Venezolaanse grensregio's en militaire aangelegenheden voor verschillende media. Aan haar legde Cedoca specifieke vragen voor over de situatie van deserteurs en actieve reservisten.

1. Algemene informatie over de FANB

1.1. De positie van de FANB onder president Maduro

Al twee decennia vormen de Bolivariaanse Nationale Strijdkrachten (Fuerza Armada Nacional Bolivariana, FANB) de kern van het revolutionaire credo van de "civiel-militaire unie" in Venezuela.¹ President Hugo Chávez verzekerde het leger van een versterkte rol in de politiek en de economie onder de voorwaarden van de grondwet van 1999. Chávez betonnerde de steun van hoge officieren voor de regering door de voorrechten van de hogere rangen gestaag te verhogen. Nicolás Maduro, die het presidentschap in 2013 overnam nadat Chávez stierf, voegde hier nog meer voordelen aan toe. De top van het leger bezit nu belangrijke sleutelfuncties binnen de economie, bekleedt hoge politieke en administratieve posities en houdt toezicht op de interne veiligheid van het land.² Legerofficieren bezitten de controle over de distributie van voedsel en belangrijke grondstoffen. Zo beheren hoge militairen nu ook de nationale oliemaatschappij, Petróleos de Venezuela SA (PDVSA).³ De laatste jaren kende Maduro ook steeds meer bevorderingen toe om het militaire middenkader tevreden te houden. Het Venezolaanse leger kent nu dubbel zoveel generaals als onder Chávez.⁴ Militaire officieren dienen in de hoogste posities in de regering-Maduro en als gouverneurs van veel staten.⁵ In het regeringskabinet van Maduro in september 2021 komen tien van de 34 ministers uit het leger, waarvan er zeven nog actief als militair zijn.⁶ In februari 2023 is dit aantal opgelopen tot dertien ministers afkomstig uit het leger, waarvan er negen nog actief zijn als militair. De overige vier zijn gepensioneerde militairen.⁷

Op 5 juli 2021 vindt een bevorderingsronde plaats waarbij Maduro, volgens journaliste Sebastiana Barráez van Infobae die gespecialiseerd is in militaire aangelegenheden, de hele piramidale structuur van het leger op zijn kop zet door zeer veel militairen te bevorderen. Volgens de journaliste worden zo veel militairen opeens commandant zonder dat ze daadwerkelijk militairen onder zich zullen hebben. De bevorderingen zijn ook niet te danken aan prestaties en inzet maar zijn een manier van de president om de militairen onder controle te houden, aldus de analyse van Barráez in Infobae.⁸ Op 11 december 2021 worden bijkomend 1.589 militairen gepromoveerd.⁹ Anno 2024 blijft Maduro deze piramidale structuur verder onderuit halen volgens Barráez. Net voor de presidentsverkiezing van 28 juli 2024 bevordert de regering-Maduro 101 militairen tot generaals van brigades en divisies en een bijkomende majoor-generaal, terwijl slechts 70 hoge officieren naar de actieve reserve overgaan. Bovendien zijn verschillende gepromoveerden volgens Infobae niet afgestudeerd aan een militaire academie, maar zijn het officieren die een speciale opleiding van anderhalf jaar volgden aan het Cuerpo de Aspirantes de Oficiales (Korps voor officierenaspiranten).¹⁰ Vlak na de verkiezingen van juli 2024 worden nog eens zeventien officieren gepromoveerd tot majoor-generaal en admiraal. De legertop telt volgens een schatting in El País in augustus 2024 zo'n 2.000 leden, terwijl deze bij het aantreden van Chávez eind jaren negentig uit 200 militairen bestond.¹¹ Barráez meldt in Infobae verder dat er in juli

¹ ICG, 16/09/2019, [url](#)

² ICG, 16/09/2019, [url](#)

³ Reuters (Ellsworth B.), 28/07/2019, [url](#)

⁴ Reuters (Ellsworth B.), 28/07/2019, [url](#)

⁵ Wilson Center (Trinkunas H.), 07/2021, p. 2, [url](#)

⁶ Control Ciudadano, 24/08/2021, [url](#)

⁷ Control Ciudadano, 13/02/2023, [url](#)

⁸ Infobae (Barráez S.), 06/07/2021, [url](#)

⁹ Control Ciudadano, 11/12/2021, [url](#)

¹⁰ Infobae (Barráez S.), 12/07/2024, [url](#)

¹¹ El País, 14/08/2024, [url](#)

2024 467 leden van de Presidentiële Garde en 47 leden van het Directoraat-Generaal voor Militaire Contraspionage (DGCIM) worden gepromoveerd. In december 2024 volgen er nog eens 125 promoties van soldaten van de FANB en officieren van de Presidentiële Garde en de DGCIM.¹²

Een analyse van het Wilson Center van juli 2021 over de relatie tussen de Venezolaanse president en het leger bevestigt dat sinds het aantreden van Maduro, het leger aanhoudend aan invloed, macht en middelen heeft gewonnen als onderdeel van de strategie van de president om het leger aan zich te binden. De strijdkrachten in Venezuela anno 2021 vrezen, volgens een analyse van het Wilson Center, regimeverandering om twee belangrijke redenen, namelijk het risico dat het leger macht en middelen zal verliezen onder een nieuwe regering, en de angsten van individuele officieren die verantwoordelijk kunnen worden gehouden voor corruptie, mensenrechtenschendingen en illegale mensenhandel, met name onder hogere rangen. De centrale rol van het leger bij de overheid en in de economie zou onvermijdelijk afnemen na een politieke overgang waarbij civiele politieke partijen meer controle krijgen binnen de staat. Corruptie is ook wijdverspreid in de strijdkrachten.¹³ Daarnaast ligt volgens de analyse van het Wilson Center een belangrijke verklaring voor de steun van de strijdkrachten voor Maduro in het uitgebreide controleapparaat gecreëerd door het regime. Dit bestaat niet alleen uit een omvattende ideologische indoctrinatie van officieren uit de lagere rangen, maar ook uit het agressief gebruik maken van informanten en andere contraspionagetechnieken om afwijkende meningen uit te roeien. Voorts bezit het regime verschillende instanties die tegenwicht kunnen bieden aan de reguliere strijdkrachten, zoals de Nationale Bolivariaanse Militie, de Nationale Bolivariaanse Politie, de speciale politie-eenheden (Fuerzas de Acciones Especiales, FAES), de Bolivariaanse Nationale Inlichtingendienst (Servicio Bolivariano de Inteligencia Nacional, SEBIN), en de gewapende niet-statelijke actoren. Deze instanties proberen mee het militaire personeel ervan te weerhouden een gewapende opstand tegen het regime te organiseren.¹⁴

Het verkiezingsjaar 2024 maakte duidelijk hoe verstrengeld het leger is met de regering-Maduro. Na de presidentsverkiezingen van 28 juli 2024 behoudt het regime van Maduro de controle over Venezuela, voornamelijk dankzij de steun van de Bolivariaanse Nationale Strijdkrachten. De FANB negeert oproepen van vele nationale en internationale democratische organisaties en leiders om de overwinning van oppositiekandidaat Edmundo González Urrutia te erkennen.¹⁵ Experts zijn het erover eens dat de FANB anno 2024 dermate is verweven met het *chavismo* dat het leger het regime niet ten val zal brengen. Een Spaanse diplomaat stelt in *El Confidencial* dat het Venezolaanse leger het regime is. Een militaire staatsgreep is hierdoor uitgesloten volgens hem.¹⁶ Andrei Serbin Pont, expert in veiligheid en defensie, verklaart in januari 2024 aan CNN dat Maduro volledig afhankelijk is van de FANB. Zonder de structuur en capaciteit van de strijdkrachten kan hij het regime niet in stand houden, omdat er geen andere staatsentiteit is die krachtig genoeg is om zijn macht te bewaren. Bovendien heeft de FANB, afgezien van de capaciteiten voor het uitoefenen van geweld, een hele financiële structuur en controle over het staatsapparaat waardoor het centraal staat in elk proces.¹⁷ Phil Gunson, politiek analist van International Crisis Group (ICG), wijst er in januari 2025 op dat de hoge legerofficieren die betrokken zijn bij drugshandel, criminele organisaties en mogelijke misdaden tegen de menselijkheid bij een val van de regering gevangenisstraffen riskeren. Een opstand in het leger acht hij daarom uitgesloten.¹⁸

¹² Infobae (Barráez S.), 12/12/2024, [url](#)

¹³ Wilson Center (Trinkunas H.), 07/2021, p. 1-3, [url](#)

¹⁴ Wilson Center (Trinkunas H.), 07/2021, p. 11, [url](#)

¹⁵ DW (Cardozo Álvarez R.), 14/10/2024, [url](#)

¹⁶ *El Confidencial*, 04/08/2024, [url](#)

¹⁷ CNN, 07/01/2024, [url](#)

¹⁸ La Silla Vacía (Anez Held P.), 16/01/2024, [url](#)

Experten zijn het er verder over eens dat de regering-Maduro het leger nog steeds aan zich bindt met een klimaat van wantrouwen en interne contraspionage bij het leger. De Venezolaanse overheid heeft een uitgebreid systeem van toezicht en politieke vervolging ontwikkeld binnen de FANB met advies en training van Cubaans militair personeel.¹⁹ Het was Chávez die Cubaanse militairen toeliet om de socialistische ideologie en politieke controle in de kazernes te bevorderen.²⁰ Dit systeem wordt geleid door de DGCIM die op zijn beurt onder het directe bevel van Maduro staat. Het heeft aanzienlijke menselijke, technologische en financiële middelen ter beschikking, met als doel de Venezolaanse militairen te bespioneren en degenen die geen loyaliteit tonen aan het regime gevangen te zetten.²¹ Bijkomend kan de regering-Maduro rekenen op de militaire en inlichtingensteun van Rusland, Iran en China, wat een sterke belemmering vormt voor elke mogelijke militaire opstand, aldus Geoff Ramsey, analist bij de Amerikaanse denkdank The Atlantic Council.²² Daarnaast heeft de Venezolaanse regering geprobeerd om een klimaat van angst en intern wantrouwen te creëren. De DGCIM is verantwoordelijk voor veel van de interne zuiveringen die zowel Chávez als Maduro hebben doorgevoerd binnen de FANB. De acties van de DGCIM hebben geleid tot de opsporing en foltering van honderden burgers en leden van de Venezolaanse strijdkrachten.²³ In de loop der jaren zijn er deserteurs op hoog niveau en groepen van potentiële opstandelingen geweest die meedogenloos zijn gezuiverd, aldus een analyse in *El Confidencial*.²⁴

In de aanloop naar de presidentsverkiezingen van 28 juli 2024, worden militairen gearresteerd en uit het leger gezet omdat ze betrokken zouden zijn geweest bij samenzweringen. De regering-Maduro beroept zich volgens de VN op het bestaan van echte of fictieve samenzweringen tegen de regering, om tegenstanders of critici van de regering te intimideren, op te sluiten en te vervolgen. De belangrijkste samenzwering die door de regering werd aangekondigd was Operatie *Brazalete Blanco* (Witte Armband). Zeker 93 personen, waaronder elf militairen, worden tussen december 2023 en juli 2024 gearresteerd omwille van betrokkenheid bij vermeende samenzweringen.²⁵ De namen van tien gearresteerde militairen komen ook voor op een lijst van het ministerie van Defensie van 23 januari 2024. Daarop staan de namen van 33 militairen die gedegradeerd en uit het leger gezet werden omdat ze betrokken zouden zijn geweest bij samenzweringen. De tien gearresteerde militairen werden door procureur-generaal Tarek Saab specifiek in verband werden gebracht met Operatie *Brazalete Blanco*.²⁶ Volgens de krant *Infobae* hadden enkele van de gearresteerde militairen voor hun arrestatie om hun ontslag verzocht. Verder meldt de krant dat een aantal van de 33 gedegradeerde militairen al jaren in ballingschap leeft en dat zeker acht militairen van deze lijst al in juli 2020 uit het leger waren gezet om disciplinaire redenen.²⁷ Op deze lijst staat ook de naam van Ronald Ojeda, een voormalig luitenant en militair dissident die op 21 februari 2024 wordt ontvoerd in Chili en er niet veel later dood wordt teruggevonden. Ojeda woonde sinds 2017 als politiek vluchteling in Chili nadat hij was ontsnapt uit de Venezolaanse gevangenis Ramo Verde. De Chileense autoriteiten besluiten in april 2024 dat de moord op Ojeda werd uitgevoerd door leden van *Tren de Aragua*,²⁸ maar bevolen werd vanuit

¹⁹ DW (Cardozo Álvarez R.), 14/10/2024, [url](#); *El Confidencial*, 04/08/2024, [url](#)

²⁰ *El Confidencial*, 04/08/2024, [url](#)

²¹ DW (Cardozo Álvarez R.), 14/10/2024, [url](#)

²² *La Silla Vacía* (Anez Held Pablo), 16/01/2024, [url](#)

²³ DW (Cardozo Álvarez R.), [url](#)

²⁴ *El Confidencial*, 04/08/2024, [url](#)

²⁵ UNHRC, 14/10/2024, p. 10-11, 18, [url](#)

²⁶ UNHRC, 14/10/2024, p. 10-11, 18, 32, [url](#)

²⁷ *Infobae* (Barráez S.), 28/01/2024, [url](#)

²⁸ *Tren de Aragua* is een transnationale criminele organisatie die ontstond in de gevangenis van Tocorón in Venezuela. De organisatie is aanwezig in Venezuela en heeft cellen in onder meer Colombia, Peru en Chili. Het legt zich toe op migranten- en mensensmokkel, drugshandel, afpersing, *gota a gota* (woekerleningen) en diefstal; *InSight Crime*, 12/07/2024, [url](#)

Venezuela en hoogstwaarschijnlijk politiek gemotiveerd is.²⁹ Naast Ojeda worden ook journaliste Sebastiana Barráez en mensenrechtenverdedigster Tamara Sujú in verband gebracht met Operatie *Brazalete Blanco*. Tegen hen worden eind januari 2024 arrestatiebevelen gevraagd.³⁰ In het kader van Operatie *Brazalete Blanco* wordt in februari 2024 eveneens Rocío San Miguel gearresteerd. Zij is de voorzitter van de niet-gouvernementele organisatie Control Ciudadano en een experte op het gebied van veiligheidskwesties die ook in deze COI Focus wordt geciteerd. Bij het afsluiten van dit rapport zit zij nog steeds gevangen.³¹

Volgens een analyse in Deutsche Welle zijn de aanklachten en arrestaties vanwege vermeende deloyale bewegingen binnen de FANB aanwijzingen dat er binnen de Venezolaanse strijdkrachten nog steeds leden zijn die zich niet volledig willen onderwerpen aan het politieke gezag. Maar het is erg moeilijk om in te schatten hoeveel invloed deze sectoren kunnen hebben.³² Verschillende bronnen geven aan dat er ook in 2024 een grote ontevredenheid heerst in het middenkader en de lagere rangen van het leger.³³ Voormalig Amerikaans ambassadeur voor Venezuela en lid van het Wilson Center, William Brownfield, stelt dat vele rekruten, soldaten en lagere officieren zich niet verrijken via corruptie en vatbaar zijn voor de boodschappen van de oppositie.³⁴ Volgens de gepensioneerde generaal Rivero zijn de soldaten in de kazernes het niet eens met de verkiezingsoverwinning van Maduro, maar durven ze hun mening niet te geven uit angst om berispt te worden door hun superieuren. Zij namen immers deel aan het *Plan República*³⁵ tijdens de presidentsverkiezingen van juli 2024 en waren getuige van de overwinning van tegenkandidaat González. Ze waren erbij tijdens de uitgifte van de stemlijsten, de zogenaamde *actas*, na sluiting van de stembussen.³⁶ Ook gepensioneerd luitenant-kolonel Beltrán Vielma stelt in een interview met Infobae in september 2024 dat de angst van technische officieren en beroepssoldaten voor represailles tegen hen en hun familieleden te groot is om in opstand te komen.³⁷

1.2. De organisatie van het leger

1.2.1. Algemene organisatie

Officiële gegevens over de FANB zijn schaars en bestaan, indien beschikbaar, meestal uit schattingen in plaats van nauwkeurige cijfers, aldus ICG in haar rapport over het leger in Venezuela van september 2019. Volgens het ministerie van Defensie, geciteerd in het rapport van ICG, bestaan de strijdkrachten uit 95.000 à 150.000 actieve professionele leden. Wanneer reservisten worden opgenomen stijgt het aantal gevechtstroepen tot 235.000.³⁸ Eind 2024 vermeldt het Venezolaanse ministerie van Defensie

²⁹ El País (Sanhueza A.), 14/04/2024, [url](#); Efecto Cocuyo (Rodríguez R.), 12/04/2024, [url](#); Reuters, 12/04/2024, [url](#)

³⁰ Efecto Cocuyo (Tomillo M.), 22/01/2024, [url](#); CNN, 21/01/2024, [url](#)

³¹ VOA (Núñez Rabascall A. en Ocando Alex G.), 10/02/2025, [url](#)

³² DW (Cardozo Álvarez R.), 14/10/2024, [url](#)

³³ AP News (Goodman J., Garcia Cano R.), 24/07/2024, [url](#); Infobae (Barráez S.), 22/12/2024, [url](#); Infobae (Barráez S.), 01/09/2024, [url](#)

³⁴ AP News (Goodman J., Garcia Cano R.), 24/07/2024, [url](#)

³⁵ Het *Plan República* bestaat uit de inzet van officieren van de Bolivariaanse Nationale Strijdkrachten op nationaal niveau om de orde en veiligheid tijdens verkiezingsprocessen te handhaven. Daarbij moeten ze zorgen voor en toezicht houden op het transport van stemapparatuur en -materiaal, waken over de openbare orde tijdens de verkiezingen en later het materiaal met de door burgers uitgebrachte stemmen transporteren naar de regionale hoofdkwartieren en naar het hoofdkwartier van de Nationale Kiesraad. Poderopedia, s.d., [url](#)

³⁶ El País, 14/08/2024, [url](#)

³⁷ Infobae (Barráez S.), 01/09/2024, [url](#)

³⁸ ICG, 16/09/2019, [url](#)

nog steeds dezelfde personeelsaantallen op haar website.³⁹ Volgens El País beschikt de FANB in januari 2025 over een strijdmacht van ongeveer 150.000 reguliere strijders en 430.000 reservisten.⁴⁰ De voorwaarden voor toetreding tot de FANB zijn in de loop der jaren minder streng geworden, aldus gepensioneerd generaal Montero in Infobae. Zo worden er volgens hem ook personen met een strafblad aangeworven.⁴¹

Naast het leger (Ejército Nacional), de marine (Armada Nacional), de luchtmacht (Aviación Militar) en de Nationale Garde (Guardia Nacional Bolivariana, GNB), wiens taken interne veiligheid en grenscontrole omvatten, maken ook de Nationale Bolivariaanse Militie (Milicia Nacional Bolivariana) en de Presidentiële Garde (Guardia de Honor Presidencial) deel uit van het leger.⁴²

De Military Strength Ranking van Global Firepower plaatst Venezuela in 2025 op de 50ste plaats in de wereld op vlak van militaire macht, van de in totaal 160 geanalyseerde landen. Het staat op de zevende plaats van de negentien onderzochte Latijns-Amerikaanse landen en bevindt zich in de ranking net na Colombia, Chili en Peru. Venezuela staat ook op de zevende plaats qua regionale militaire uitgaven.⁴³ De FANB onderscheidt zich, volgens een analyse in El País, met zijn goed uitgeruste luchtmacht, zijn raketafweersysteem, zijn tankeenheid en het strategische karakter van zijn Nationale Bolivariaanse Militie – een sterk geïdeologiseerde orgaan dat opgericht werd door Chávez.⁴⁴

De Nationale Bolivariaanse Militie is een vrijwilligersorganisatie die zich inzet voor de verdediging van de “revolutie”. De militie bestaat uit vrijwilligers (mannen, vrouwen, jongeren en ouderen), onder het directe bevel van de president, en is getraind om Venezuela te verdedigen tegen buitenlandse en binnenlandse vijanden.⁴⁵ De militie wordt voornamelijk gebruikt in welzijnsprogramma's, waaronder de productie en distributie van gesubsidieerd voedsel. Volgens de regering had de militie eind 2018, 1,6 miljoen leden. Een militaire analist, aangehaald in het ICG-rapport, betwijfelt echter of meer dan tien procent van hen een serieuze militaire training heeft gekregen.⁴⁶

In december 2019 kondigt Maduro zijn voornemen aan om de militie officieel op te nemen in de FANB als vijfde pijler van het leger. Hij wil ook voor elk van de militieleden een legerwapen ter beschikking stellen. Op 29 januari 2020 keurt de Nationale Grondwetgevende Vergadering (Asamblea Nacional Constituyente, ANC)⁴⁷ vervolgens een hervorming van de wet op de Bolivariaanse Nationale Strijdkrachten (FANB) goed. Met deze wetwijziging wordt de militie officieel een vijfde pijler van de FANB naast het leger, de luchtmacht, de marine en de Bolivariaanse Nationale Garde.⁴⁸

Rocío San Miguel, voorzitter van de ngo Control Ciudadano die zich specialiseert in toezicht op het leger, advocaat en mensenrechtenverdediger, bekritiseert deze evolutie op het platform X in december 2019 en verklaart dat volgens de Venezolaanse wet de militie niet kan toetreden tot de strijdkrachten zonder een consultatief constitutioneel referendum. De experte wijst er ook op dat het voorzien van

³⁹ Gobierno Bolivariano de Venezuela, s.d., [url](#)

⁴⁰ El País (Moleiro A.), 27/01/2025, [url](#)

⁴¹ Infobae (Barráez S.), 20/07/2023, [url](#)

⁴² Gobierno Bolivariano de Venezuela, s.d., [url](#)

⁴³ Global Fire Power, s.d., [url](#); Global Fire Power, s.d., [url](#)

⁴⁴ El País (Moleiro A.), 27/01/2025, [url](#)

⁴⁵ El Mundo (Munera I.), 25/02/2014, [url](#)

⁴⁶ ICG, 16/09/2019, [url](#)

⁴⁷ Asamblea Nacional Constituyente (ANC) is de grondwetgevende vergadering opgericht door het regime in 2017. In de praktijk heeft het ANC het eigenlijke parlement buiten spel gezet. Het ANC fungeert als een *de facto* parlement, bestaande enkel uit medestanders van het regime. International Commission of Jurists, 07/2019, [url](#)

⁴⁸ Efecto Cocuyo (Martínez D.), 30/01/2020, [url](#)

legerwapens aan de militie artikel 324 van de grondwet schendt.⁴⁹ In een artikel in de Hispano Post waarschuwt San Miguel dat het incorporeren van de militieleden het precaire budget dat nu naar de manschappen van het reguliere leger gaat nog verder onder druk zal zetten en de lonen nog zullen verlagen. Bovendien leidt deze regeling tot een echte paramilitaire groepering en zet men de deur open voor de verder groei van gewapende organisaties die buiten de wet opereren. Eveneens twijfelt San Miguel aan de bewering van Maduro dat het leger over voldoende wapens beschikt om alle militieleden te bewapenen.⁵⁰ Maduro beweert eind 2019 eveneens dat Venezuela momenteel meer dan drie miljoen militieleden telt en dat dit aantal in 2020 zal worden opgetrokken tot vier miljoen.⁵¹ Dit aantal wordt betwist door San Miguel.⁵²

De voorzitter van de Defensie- en Veiligheidscommissie van de Algemene Vergadering⁵³ Eliézer Sirit, beschrijft de wetswijziging als "een schot in het hart" van de FANB en verklaart dat vanaf 29 januari 2020 het lot van de militaire instelling onzeker is. De aanwerving van de militieleden in het leger zal de desertie onder de beroepsmilitairen niet maskeren. Bovendien zijn deze militieleden niet opgeleid om wapens te hanteren, aldus Sirit.⁵⁴

Rocío San Miguel van Control Ciudadano verklaart in maart 2020 per e-mail aan Cedoca dat de Nationale Grondwetgevende Vergadering (ANC) de constitutionele wet van de FANB goedkeurde zonder dat iemand deze tekst heeft kunnen inzien. Ook nadien kreeg Control Ciudadano geen inzage in de gestemde wet.⁵⁵

Op 10 december 2024 kondigt Maduro de incorporatie aan van brigades van de Nationale Bolivariaanse Militie in de Presidentiële Garde. Volgens een analyse van Sebastiana Barráez in Infobae is dit een teken dat Maduro de Presidentiële Garde die de president en zijn familie beschermt niet langer vertrouwt.⁵⁶ Froilán Ramos, een academisch analist in veiligheid en defensie, ziet deze evolutie als een nieuwe stap in de institutionalisering van deze gewapende groepering parallel met de FANB.⁵⁷ De Bolivariaanse Militie biedt immers, op vlak van haar aantallen, bevoegdheden en directe leiding van de uitvoerende macht, een tegenwicht voor de reguliere strijdkrachten. Ondanks dat er geen grondwettelijke basis voor bestaat, kreeg de Bolivariaanse Militie dankzij organieke wetten steeds meer een legitiem karakter, aldus Ramos.⁵⁸

Nog in december 2024 kondigt Maduro de activering aan van het Korps van de Strijders van de Arbeidersklasse (Cuerpos de Combatientes de la Clase Obrera) als onderdeel van de Nationale Bolivariaanse Militie. In de aanloop naar zijn presidentiële inauguratie op 10 januari 2025, overhandigt Maduro wapens aan honderden burgers die lid zijn van het nieuw opgerichte korps dat het politieke project van het *chavismo* moet verdedigen in geval van een gewapend conflict en tegen bedreigingen door oppositiegroepen en buitenlandse huurlingen. Het Korps bestaat voornamelijk uit werknemers

⁴⁹ Rocío San Miguel (@rociosanmiguel) [X profile], 09/12/2019, [url](#)

⁵⁰ Hispano Post (Gonzales J.), 09/12/2020, [url](#)

⁵¹ Venezuela Analysis, 09/12/2019, [url](#)

⁵² Rocío San Miguel (@rociosanmiguel) [X profile], 09/12/2019, [url](#)

⁵³ De Algemene Vergadering (*Asamblea Nacional*) is het eigenlijke Venezolaanse parlement.

⁵⁴ Efecto Cocuyo (Martínez D.), 30/01/2020, [url](#)

⁵⁵ San Miguel R., e-mail, 03/02/2020: "Los militares se rigen por lo dispuesto en la Ley Orgánica de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana (LOFANB) del año 2014 (ultima reforma, al menos hasta al día miércoles, pues nuevamente ha sido reformada la Ley, en esta ocasión por la "Asamblea Nacional Constituyente" sin debate, tendiendo acceso el país al texto apenas el día de hoy."

⁵⁶ Infobae (Barráez S.), 12/12/2024, [url](#)

⁵⁷ TalCual, 17/12/2024, [url](#)

⁵⁸ TalCual, 13/04/2024, [url](#)

van openbare instellingen en staatsbedrijven⁵⁹ en houdt op 9 januari 2025 een optocht in Caracas.⁶⁰ Het blijft vooralsnog onduidelijk of deze burgers de wapens na de inauguratie mochten behouden.⁶¹ Volgens analist Serbin Pont wil het regime hiermee vooral uitdragen dat het de capaciteit heeft om burgers te bewapenen en dreigt het op die manier met repressie.⁶² Ook InSight Crime analyseert de bewapeningscampagne als een repressieve strategie, waarmee het Venezolaanse regime sociale opstanden wil kelderen en de politieke controle wil versterken.⁶³ Een hoge officier van de FANB die anoniem wenste te blijven in de krant Infobae sluit niet uit dat vele werknemers onder dwang zijn toegetreden tot het nieuwe korps uit vrees voor verlies van loon, van legale of illegale privileges, voor ontslag of voor gerechtelijke vervolging. Anderzijds toont de uitgebreide berichtgeving in de Venezolaanse media over het nieuwe korps volgens hem de kwetsbaarheid en zwakte aan van de regering-Maduro, namelijk dat het geen vertrouwen heeft in de FANB dat in tegenstelling tot de Bolivariaanse Militie wel wapens kan hanteren. Ook wijst de officier erop dat er geen controlemechanismen zijn die over de Bolivariaanse Militie waken, waardoor buitenlanders met dubieuze identiteitsdocumenten kunnen toetreden tot de militie of zelfs (voormalige) leden van terroristische organisaties zoals Hezbollah of Hamas.⁶⁴

Op de dag dat Donald Trump voor een tweede ambtstermijn als president van Verenigde Staten (VS) wordt beëdigd, kondigt Maduro onder de noemer *Escudo Bolivariano 2025* (Bolivariaans Schild 2025) militaire oefeningen aan op 22 en 23 januari 2025.⁶⁵ Volgens analyses in *El País* past deze aankondiging in het kader van de afschrikkingscampagne die de regering-Maduro op straat en in de media voert sinds de omstreden presidentsverkiezingen van 28 juli 2024. De Venezolaanse regering vreest de afzetting van Maduro door een invasie en toont daarom al haar militaire macht en intimidatiekracht. Met de *Escudo Bolivariano*-oefeningen wil het staatsapparaat binnen- en buitenlandse vijanden laten zien dat Maduro de militaire situatie en de bestuurbaarheid van het land onder controle heeft, aldus *El País*.⁶⁶

1.2.2. Hiërarchie en rangen

Conform de nieuwe Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana de 2020 (Grondwet van het Nationale Bolivariaanse Leger), verschenen in het Staatsblad op 30 januari 2020, zien de militairen rangen er als volgt uit:

“**Artikel 97.** Het militair personeel van het Nationale Bolivariaanse Leger wordt onderverdeeld in:

1. Officier (*Oficial*);
2. Beroepsmilitair (*Tropa Profesional*);
3. Cadet (*Cadete*);
4. Leerling (*Alumno*);
5. Reservist (*De Reserva*);

⁵⁹ Werknemers van het Korps van de Strijders van de Arbeidersklasse komen voort uit het staatsoliebedrijf PDVSA, ministeries van de regering-Maduro, het uitvoerend vicepresidentschap en overheidsverenigingen van vissers, boeren, inheemse volkeren en communicatiemedewerkers, de kantoren van chavistische burgermeesters, universiteiten, CORPOELEC, de watermaatschappij van het centrum van het land en SENIAT en de huisvestingsmissies, VOA, 09/01/2025, [url](#)

⁶⁰ VOA, 09/01/2025, [url](#)

⁶¹ InSight Crime, 28/01/2025, [url](#)

⁶² VOA, 09/01/2025, [url](#)

⁶³ InSight Crime, 28/01/2025, [url](#)

⁶⁴ Infobae (Barráez S.), 22/12/2024, [url](#)

⁶⁵ El País (Moleiro A.), 21/01/2025, [url](#)

⁶⁶ El País (Moleiro A.), 21/01/2025, [url](#); El País (Moleiro A.), 27/01/2025, [url](#)

6. Dienstplichtige militair (*Tropa Alistada*);
7. Gemobiliseerde militia (*Milicia Movilizada*).

Artikel 106. De militaire rangorde van de Officieren (*Oficiales*) van het Nationale Bolivariaanse Leger, met hun respectieve tegenhangers, is als volgt samengesteld:

LEGER (<i>EJÉRCITO BOLIVARIANO</i>), LUCHTMACHT (<i>AVIACIÓN MILITAR</i>) EN NATIONALE BOLIVARIAANSE GARDE (<i>GUARDIA NACIONAL BOLIVARIANA</i>)		ZEEMACHT (<i>ARMADA BOLIVARIANA</i>)
Generalen en Admiralen		
Hoofdgeneraal (<i>General en Jefe</i>)		Hoofdadmiraal (<i>Almirante en Jefe</i>)
Generaal-majoor (<i>Mayor General</i>)		Admiraal (<i>Almirante</i>)
Divisiegeneraal (<i>General de División</i>)		Viceadmiraal (<i>Viceadmiraal</i>)
Brigadegeneraal (<i>General de Brigada</i>)		Contra-admiraal (<i>Contralmirante</i>)
Hoofdofficieren		
Kolonel (<i>Coronel</i>)		Kapitein-ter-zee (<i>Capitán de navío</i>)
Luitenant-Kolonel (<i>Teniente Coronel</i>)		Fregatkapitein (<i>Capitán de fragata</i>)
Majoor (<i>Mayor</i>)		Korvetkapitein (<i>Capitán de Corbeta</i>)
Lagere Officieren		
Kapitein (<i>Capitán</i>)		Luitenant-ter-zee (<i>Teniente de navío</i>)
Eerste luitenant (<i>Primer Teniente</i>)		Fregatluitenant (<i>Teniente de Fragata</i>)
Luitenant (<i>Teniente</i>)		Korvetluitenant (<i>Teniente de Corbeta</i>)

Artikel 107. De volgorde van de hiërarchie van de beroepsmilitairen (*Tropa Profesional*) van het Nationale Bolivariaanse Leger ziet er als volgt uit:

1. Supervisor-sergeant (*Sargente Supervisor*);
2. Adjudant-sergeant (*Sargente Ayudante*);
3. Eerste sergeant-majoor (*Sargente Mayor de Primera*);
4. Tweede sergeant-majoor (*Sargente Mayor de Segunda*);
5. Derde sergeant-majoor (*Sargente Mayor de Tercera*);
6. Eerste sergeant (*Sargente Primero*); en
7. Tweede sergeant (*Sergento Segundo*).⁶⁷ [vertaling]⁶⁸

Een maand voor de presidentsverkiezing van 28 juli 2024 kondigt president Maduro de nieuwe rang van generaal van het soevereine volk (*general del pueblo soberano*) aan, de hoogste rang binnen de hiërarchie van de FANB. Francine Jácome, directeur en onderzoekster van het Instituto Venezolano de Estudios Sociales y Políticos, is van mening dat een zeer kleine groep generaals tot deze nieuwe rang gepromoveerd zal worden en dat deze vooral een electoraal en symbolisch karakter heeft. Hiermee

⁶⁷ LOFANB, 30/01/2020, [url](#)

⁶⁸ Officiële vertaling door tolk CGVS, 27/09/2021

wil Maduro zijn steun aan de militaire opperbevelhebber herhalen in de pre-electorale context, aldus de onderzoekster.⁶⁹

1.3. Lonen en corruptie

De lonen in het Venezolaanse leger zijn bij de laagste van het Amerikaanse continent.⁷⁰ Zo stijgen de maandlonen van militairen in 2023 niet boven de 50 dollar uit, wat onvoldoende is om in het levensonderhoud van de militairen en hun gezin te voorzien.⁷¹ In 2023 bedraagt het basissalaris van een generaal 40 dollar, van een kolonel 34 dollar en van een sergeant 24 dollar per maand. Bovendien is er geen sprake meer van socio-economische voordelen zoals persoonlijke leningen of kredieten voor woningen, voertuigen of huishoudapparaten, aldus Senastiana Barráez in Infobae.⁷²

Lage lonen, in combinatie met een steeds groter wordende invloed van het leger op de economie, creëren perfecte omstandigheden voor corruptie en illegale verrijking volgens een rapport van ICG in 2019. In een poging het leger aan haar kant te houden, heeft de regering exclusieve controle over gevoelige delen van de nationale economie toegewezen aan militaire commandanten. Een laaggeplaatste officier aangehaald in het rapport van ICG, verklaarde dat officieren van het middenkader er alles aan doen om te worden benoemd in administratieve functies die toegang bieden tot middelen, terwijl posities die zijn gewijd aan troepencommando en training veel minder belangstelling wekken. Corruptiecontroles bestaan niet binnen de strijdkrachten, aldus de officier.⁷³

Experten aangehaald in El Nuevo Herald verklaren in maart 2023 dat de lage lonen van militairen ertoe geleid hebben dat militairen nu ook extra inkomsten uit informeel werk halen, hoewel dit ingaat tegen de militaire gedragsregels. De legerleiding staat deze praktijk oogluikend toe en geeft militairen zelfs de toelating om buiten de kazernes te werken. Om meer militairen aan boord te houden, namen de Venezolaanse autoriteiten al andere maatregelen, zoals het incorporeren van militairen in de openbare sector of in de private veiligheidssector.⁷⁴

Militaire waarnemers stellen dat, hoewel de lagere rangen niet de extraatjes en voordelen van het hoge commando krijgen, gewone soldaten bepaalde privileges genieten in vergelijking met gewone burgers. Sommige soldaten doen zaken buiten de wet om, of het nu gaat om hun grotere toegang tot voedsel, het beheer van benzine of toegang tot wapens en voertuigen. Volgens een analyse in El Confidencial zijn zelfs de militairen met de minste connecties in een economisch ingestorte Venezolaanse maatschappij een soort kaste geworden en een van de weinige beroepen waarin het mogelijk is om te gedijen en welvarend te zijn.⁷⁵ Een andere bron geeft aan dat er gemiddeld ongeveer 100.000 leden van de FANB zijn die in erbarmelijke omstandigheden in de militaire barakken leven en geen privileges krijgen.⁷⁶

Ook gepensioneerde militairen of militairen van de actieve reserve zagen hun levensstandaard door de jaren heen dalen en de socio-economische voordelen verbonden aan hun militaire loopbaan wegvallen.⁷⁷

⁶⁹ TalCual, 25/06/2024, [url](#)

⁷⁰ El Nuevo Herald (Delgado A.), 16/03/2023, [url](#)

⁷¹ El Nuevo Herald (Delgado A.), 16/03/2023, [url](#); Infobae (Barraéz S.), 14/05/2023, [url](#)

⁷² Infobae (Barraéz S.), 14/05/2023, [url](#)

⁷³ ICG, 16/09/2019, [url](#)

⁷⁴ El Nuevo Herald (Delgado A.), 16/03/2023, [url](#)

⁷⁵ El Confidencial, 04/08/2024, [url](#)

⁷⁶ El País, 14/08/2024, [url](#)

⁷⁷ El Nuevo Herald (Delgado A.), 16/03/2023, [url](#); Infobae (Barraéz S.), 14/05/2023, [url](#)

2. Desertie in het leger

2.1. Deserteurs loyaal aan Guaidó in 2019

Oppositieleider Juan Guaidó ondernam in 2019 verschillende pogingen om de top van het leger achter zich te krijgen en zo de loyaliteit van het leger aan Maduro te breken. Ondanks de herhaalde oproepen om de rangen te breken, waren er amper 1.400 soldaten die gehoor gaven aan deze oproep tussen januari 2019 en mei 2019. De overgrote meerderheid vluchtte naar Colombia.⁷⁸ Zo'n 25 personen, die deelnamen aan de poging tot staatsgreep in april 2019, hebben asiel aangevraagd in de Braziliaanse ambassade in Caracas.⁷⁹ De 1.400 militairen die begin 2019 naar Colombia vluchtten verblijven hier in februari 2020 nog steeds.⁸⁰

Volgens het Bureau van de Ombudsman (Defensoría del Pueblo) van Colombia werden militairen die deserterden bij de FANB en vervolgens naar Colombia gingen, "gemakkelijk geïdentificeerd" en bedreigd door dissidenten van de Colombiaanse rebellengroeperingen, het Ejército de Liberación Nacional (ELN) en de Fuerzas Armadas Revolucionarias de Colombia (FARC) in de grensgebieden.⁸¹ Ex-kapitein Ányelo Heredia die in verband gebracht werd met operatie *Brazalete Blanco*, werd in december 2023 in Colombia door het ELN gearresteerd en vervolgens overgedragen aan de DGCIM.⁸² Het Bureau van de Ombudsman van Colombia gaf daarnaast aan dat ondanks de hulp die door de Colombiaanse regering was beloofd aan militaire deserteurs uit Venezuela, zij geen humanitaire hulp ontvingen.⁸³ Ook vreesden Venezolaanse deserteurs en opposanten in Colombia bij de verkiezing van Gustavo Petro in 2022 als eerste linkse president van Colombia dat ze zouden worden lastiggevallen, bespioneerd of ontvoerd.⁸⁴ De Colombiaanse krant *El Tiempo* bericht in oktober 2024 over de situatie van twee Venezolaanse deserteurs die Juan Guaidó steunden, die deserterden in februari 2019 en vervolgens vluchtten naar Colombia. Zij klagen aan dat ze sindsdien bedreigingen hebben ontvangen via onder andere een Colombiaans telefoonnummer met een foto van de DGCIM. In Venezuela worden ze beschuldigd van landsverraad, desertie en andere overtredingen, aldus één van de deserteurs. De krant schrijft verder dat sommige gedeserteerde militairen terugkeerden naar Venezuela en daar in de gevangenis terechtkwamen of meldingsplicht hebben bij een rechtbank.⁸⁵

2.2. Deserteurs algemeen

Niet alleen in 2019 wanneer Guaidó de deserteurs aan zijn kant probeerde te krijgen werd het leger met desertie geconfronteerd. De afgelopen jaren kreeg de FANB hier veelvuldig mee te maken, zo blijkt uit de geraadpleegde bronnen.

Het Wilson Center wijst er in haar analyse van juli 2021 op dat veel militairen "stemmen met hun voeten." De auteur verwijst hiermee naar de algemene onderdrukking van dissidente stemmen binnen het leger en hoe dit ervoor zorgt dat veel militairen ervoor kiezen het leger te verlaten. Niet in staat om het regime te veranderen of zich er institutioneel tegen te verzetten, kiezen militairen ervoor om te deserteren. Deserties komen, volgens de auteur, dan ook vaak voor, en sommige deserteurs sluiten

⁷⁸ Reuters, 28/05/2019, [url](#)

⁷⁹ Efe, 30/04/2019, [url](#)

⁸⁰ The World, 11/02/2020, [url](#)

⁸¹ EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

⁸² UNHRC, 14/10/2024, p. 22, [url](#)

⁸³ EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

⁸⁴ Bloomberlinea (Laya P., Fieser E. en Itriago A.), 05/07/2022, [url](#)

⁸⁵ *El Tiempo*, 08/10/2024, [url](#)

zich aan bij de vluchtelingenstromen uit Venezuela. Gelekte documenten van de Guardia Nacional geven bijvoorbeeld aan dat er meer dan tienduizend deserteurs zijn in deze dienst tussen 2015 en 2021.⁸⁶ De Venezolaanse oppositiekraant TalCual bericht eind december 2021 dat 1.500 professionele leden van de GNB officieel werden ontslagen nadat ze in de loop van 2021 deserteerden. De namen van de ontslagen leden werden eveneens publiek gemaakt.⁸⁷

Voor het jaar 2022 werden in de geraadpleegde bronnen minder berichten over gedeserteerde soldaten gevonden dan de jaren voordien.⁸⁸ Eind 2022 bericht de kraant Infobae dat 48 leden, van majoor tot luitenant, wegens disciplinaire maatregelen werden verwijderd uit het leger en de GNB. Meestal als gevolg van het verlaten van de militaire eenheid zonder toelating, aldus journaliste Sebastiana Barráez.⁸⁹ Cedoca vroeg aan militair expert Rocío San Miguel of het klopt dat er in 2022 minder deserties waren aangezien dit minder naar voor kwam uit de geraadpleegde bronnen. Volgens de expert waren er in 2022 nog steeds deserties maar worden deze steeds meer toegedekt. De autoriteiten moeten normaal de aanklachten tegen de gedeserteerde militairen publiceren in de *Gaceta Oficial* (Staatsblad) maar hebben dit voor 2022 niet gedaan:

“Er bestaat geen centraal register van het aantal deserties, evenmin van de aanklachten.

We beschikken niet over aantallen van desertie voor 2022, maar we veronderstellen wel dat deze blijven doorgaan; alsook de arrestaties omwille van desertie.

De staat zou de aanklachten voor desertie moeten publiceren in de *Gaceta Oficial*; maar doet dit helaas niet, aangezien ze de situatie duidelijk wil toedekken. De website van de Bolivariaanse Nationale Garde bevat een reeks meldingen die kunnen worden aangemerkt als gevallen van desertie. [» Notificaciones](#) Maar ook hier lijkt dit niet te worden voortgezet en in 2022 doet zich slechts één geval voor.” [vertaling]⁹⁰

Wat betreft de redenen om te deserteren in 2022 wijst Rocío San Miguel op drie categorieën van deserteurs:

- “- Men heeft strafbare feiten gepleegd tijdens zijn militaire loopbaan en men wil via desertie een officieel onderzoek ontlopen.
- Men wordt beschuldigd van een politiek misdrijf. Deze zaken generen meestal wel publieke aandacht.

⁸⁶ Wilson Center (Trinkunas H.), 07/2021, p. 11, [url](#)

⁸⁷ TalCual, 29/12/2021, [url](#)

⁸⁸ Gezocht in het Spaans. Via de zoekmotor google en bronnen die regelmatig over militaire aangelegenheden berichten zoals Control Ciudadano, Infobae, La Patilla, Efecto Cocuyo, runrun.es, El Nacional + Factiva database. [07/03/2023]

⁸⁹ Infobae, 25/11/2022, [url](#)

⁹⁰ San Miguel R., e-mail, 10/03/2023. “No hay registro oficial de deserciones en Venezuela, Tampoco de requisitorias..

No tenemos datos de deserciones en el 2022, pero suponemos continúan ocurriendo. También creemos continúan las detenciones por deserción. El Estado debería publicar los carteles de requisitoria contra desertores en la gaceta oficial; sin embargo, lamentablemente no lo hace, pues evidentemente quiere ocultar la situación. La página web de la guardia nacional bolivariana contiene una serie de notificaciones, que podrían calificar como casos de deserción. Ver. [» Notificaciones](#) Sin embargo, no parece dársele continuidad a esta situación y solo aparece un caso en 2022.”

- Wanneer men de FANB verlaat omwille van vervolging of bedreigingen of omdat het verzoek tot ontslag niet werd ingewilligd. Dit zijn de zaken die het moeilijkst aan te tonen zijn, aangezien vaak de aanklacht niet publiek wordt gemaakt.” [vertaling Cedoca]⁹¹

In 2023 en 2024 heeft de FANB nog steeds te kampen met grote aantallen deserties. Zo meldt Infobae in juni 2023 dat er 3.099 soldaten onderworpen worden aan de *Consejo Disciplinario* (Tuchtraad)⁹² wegens “gedrag dat in strijd is met artikel 37.52 van de Wet op de Militaire discipline” die “het ongeoorloofde en ongerechtvaardigde verblijf buiten de militaire eenheid, inrichting of installatie bepaalt, waar zij dienen.” De krant noemt dit alarmerende cijfers en spreekt over een zware personeelscrisis. Daarbij merkt Sebastiana Barráez in Infobae op dat een aanzienlijk aantal van deze 3.099 militairen vrouwen zijn, terwijl mannen de meerderheid vormen van het personeel van de FANB. Als redenen voor de deserties wordt in het artikel verwezen naar de voortschrijdende achteruitgang van de kazernes, de politisering van de instelling, de beloning voor loyaliteit aan de politieke leiding en niet aan het Venezolaanse volk of aan de grondwet, de veralgemeende corruptie in de verschillende commando's, het gebruik van het leger voor proselitisme ten koste van opleidingen, professionalisering en een gevoel van verbondenheid.⁹³ Ook in 2024 is er sprake van een groot aantal deserties volgens mediabronnen.⁹⁴ De krant *El Debate* bericht dat er in de weken voorafgaand aan de inauguratie van Maduro's derde ambtstermijn als president begin januari 2025 massaal veel deserties geweest zijn onder de gelederen van de Venezolaanse strijdkrachten. Hoewel de bron geen exacte cijfers heeft, stelt het dat vele militairen gebruik maakten van de kerst- en nieuwjaarsvakantie om niet terug te keren naar hun werk.⁹⁵ Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek, bevestigde aan Cedoca dat er een groot aantal deserteurs is en dat dit te wijten is aan het feit dat er geen ontslagen worden aanvaard binnen het Venezolaanse leger.⁹⁶

2.3. Mogelijke gevolgen van desertie

Conform de *Código Orgánico de Justicia Militar (Organiek Wetboek van Militaire Rechtspraak)* deserteert een militair wanneer hij zich op een illegale manier aan zijn actieve dienst onttrekt en dit willens en wetens doet. Hier gaat het om een militair in actieve dienst die behoort tot de categorieën officieren, beroepsmilitairen of rekruten. Voor desertie kunnen straffen van een half jaar tot acht jaar opgelegd worden. De strafmaat hangt van verschillende factoren af. In vreedstijd zijn de straffen lager dan in tijd van oorlog. Ook de omstandigheden waarin de desertie plaatsvond, kunnen tot een hogere straf leiden, bijvoorbeeld bij deelname aan een complot of tijdens verblijf in het buitenland. Tevens is

⁹¹ San Miguel R., e-mail, 10/03/2023: “Considero que la causa de la desertión en en Venezuela puede obedecer a tres razones: a) La comisión de delitos penales (en ese caso, debe tenerse cuidado de dársele amparo a los desertores, quienes alegando presunta persecución, esconden tras de sí crímenes de acción pública).

b) La comisión de delitos políticos. Estos casos suelen ser públicos y media algún trámite judicial de acusación.

c) El abandono de las filas de la FANB por persecución, hostigamiento o por no concedérsele la baja. Son los casos más difíciles de demostrar. Incluso a veces ni siquiera se emite el cartel de requisitoria y de notificación”

⁹² Artikels 169 en 170 van de Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana van 30 januari 2020 omschrijven de aard en de bevoegdheden van de *Consejo de Investigación* (Onderzoeksraad) en *Consejo Disciplinario* (Tuchtraad). Waar de *Consejo de Investigación* overtredingen onderzoekt van officieren van de FANB, onderzoekt de *Consejo Disciplinario* de overtredingen begaan door de beroepssoldaten. *Ley Constitucional de la Fuerza Armada Bolivariana*, 30/01/2020, [url](#)

⁹³ Infobae (Barráez S.), 27/06/2023, [url](#)

⁹⁴ Infobae (Barráez S.), 14/12/2023, [url](#); Infobae (Barráez S.), 21/01/2024, [url](#); Infobae (Barráez S.), 22/12/2024, [url](#); *El Debate*, 06/01/2025, [url](#)

⁹⁵ *El Debate*, 06/01/2025, [url](#)

⁹⁶ Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek, e-mail, 21/10/2024 : “Lo que se sabe es de la existencia de un altísimo número de desertiones. [...] No se permite a nadie renunciar a las Fuerzas Armadas. Eso provoca tantas desertiones.”

de rang van de militair bepalend voor de strafmaat. Desertie betekent altijd ontslag uit het leger.⁹⁷ De militair die zijn toegewezen commando verlaat of de functies die hem zijn toegewezen niet uitvoert, zal eveneens gestraft worden. Een officier kan hiervoor twee tot vier jaar gevangenisstraf krijgen en een soldaat/rekrut tot twee jaar. Indien de militair zijn post verlaat wanneer het leger op campagne is, of in dergelijke omstandigheden dat de strijdkrachten ervan schade ondervinden, kan de straf drie keer zwaarder uitvallen volgens de Venezolaanse wet.⁹⁸

Dissidenten uit het leger worden, volgens bronnen aangehaald in het EASO-rapport over Venezuela van augustus 2020, onderzocht door zogenaamde *Consejos de Investigación* (Onderzoeksraden). Deze voeren een administratief en tuchtonderzoek met het oog de dissident te verwijderen uit het leger. In sommige gevallen volgt een beschuldiging van samenzwering tegen de autoriteiten.⁹⁹ Het EUAA-rapport over Venezuela van november 2023 verwijst naar een kennisgeving van de Algemene Inspecteur van de Venezolaanse Marine aan een aantal militairen, waarbij zij worden onderworpen aan een onderzoek door de *Consejo de Investigación*. Deze kennisgeving geeft aan dat desertie de "verzwarende omstandigheid" van "voorbedachte rade" met zich meebrengt en dat de toepasselijke straf met 50 % wordt verhoogd.¹⁰⁰ Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek meldt in oktober 2024 aan Cedoca dat er in geval van desertie een *Consejo de Investigación* wordt benoemd, maar dat de deserteur in kwestie pas voor de krijgsraad kan verschijnen wanneer hij naar Venezuela terugkeert.¹⁰¹ Nog volgens het EUAA-rapport van 2023 worden gedeserteerde militairen die terugkeren naar Venezuela beschouwd als deserteurs of verraders van het vaderland.¹⁰²

In oktober 2024 contacteerde Cedoca enkele experts in mensenrechten over de gevolgen van desertie voor militairen en politieagenten. De volgende vragen werden hen voorgelegd: Worden deserteurs uit het leger of diegenen die ontslag hebben genomen sinds de presidentsverkiezingen van 2024 met meer argwaan bekeken? Worden deserteurs bij de politie op dezelfde manier beoordeeld of bekeken als deserteurs bij de militairen?

Ligia Bolívar van de Universidad Católica Andrés Bello (UCAB) gaf het volgende antwoord op de vragen:

"Militaire desertie is een misdaad op zich. [...] Je moet vertrekken, want als je dat niet doet, ga je de gevangenis in. Het is niet dat militairen 'met meer argwaan worden bekeken' dan de politie, het is dat ze strafrechtelijk vervolgd zouden worden. Wat de politie betreft, denk ik dat militaire desertie in theorie veel meer risico met zich meebrengt, maar in de praktijk zal het afhangen van wie de instelling leidt. Vandaag de dag zijn bijna alle politiekorpsen (met uitzondering van de CICPC en de gemeentepolitie) in handen van de militairen, dus zij worden intern ook heel slecht gepercipieerd. Conclusie: als algemeen principe is de situatie van de militairen delicaat, maar afhankelijk van de politie-instelling kan de situatie vergelijkbaar zijn (SEBIN, PNB), elk geval moet geanalyseerd worden." [vertaling Cedoca]¹⁰³

⁹⁷ *Código Orgánico de Justicia Militar*, 17/09/1998, artikelen 523-533, [url](#)

⁹⁸ *Código Orgánico de Justicia Militar*, 17/09/1998, artikelen 534-537, [url](#)

⁹⁹ EASO, 08/2020, p. 60, [url](#)

¹⁰⁰ EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

¹⁰¹ Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek, e-mail, 21/10/2024: "Se nombra a un Consejo de Investigación, pero no se podría someter a corte marcial sino si las personas regresan."

¹⁰² EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

¹⁰³ Bolívar L., onderzoekster UCAB, e-mail, 16/10/2024: "La desertión militar es un delito en sí mismo. [...] Tienes que irte porque si no, vas preso. No es que se les "mire con más recelo" a los militares que a los policías es que serían objeto de procesos penales en su contra. En relación a los policías, en mi opinión la desertión militar implica mucho más riesgos, en teoría, pero en la práctica dependerá de quienes dirijan la institución. Hoy en día casi todas las policías (menos CICPC y las municipales) están en manos de militares por lo que a los

De directrice van een organisatie gespecialiseerd in mensenrechten en internationale strategische procesvoering antwoordde het volgende op de vragen van Cedoca:

“Deserteurs, zowel militairen als politieagenten, worden door het regime als verraders beschouwd. Sinds de verkiezingsperiode worden deze deserteurs met meer argwaan bekeken en blootgesteld aan vervolging. Hoewel beide groepen risico's lopen, zijn militaire deserteurs vaak meer het doelwit vanwege hun opleiding en hun toegang tot gevoelige informatie. Er is sprake van vervolging en zuivering van interne overheidsactoren. In het [bijgevoegde] rapport vind je voorbeelden terug van hoe leden van de regering zelf worden vervolgd. De vervolging wordt gewelddadiger naarmate de regering aan de macht wil blijven. Het regime treedt op de meest wrede manier op, wat als voorbeeld dient voor degenen die haar naar haar oordeel verraden.” [vertaling Cedoca]¹⁰⁴

Cedoca contacteerde in januari 2025 journaliste Sebastiana Barráez van het nieuwsportaal Infobae. Zij brengt al meer dan 30 jaar verslag uit over militaire aangelegenheden in Venezuela. Op de vraag of alle deserteurs van de FANB momenteel als dissidenten worden beschouwd, antwoordt zij dat dit niet het geval is. Ze geeft aan dat er voor vele deserteurs geen juridische of andere consequenties volgen op de desertie:

“Het Venezolaanse regime gebruikt de juridische argumenten van desertie alleen als het een speciaal belang heeft bij één van deze deserteurs, want er zijn duizenden deserteurs uit het leger. Velen van hen, de overgrote meerderheid behoort tot de *tropa*, meer bepaald de *tropa alistada* (dienstplichtigen) of *tropa profesional* (beroepssoldaten) van de strijdkrachten. Een aanzienlijk aantal van hen werd niet eens onderworpen aan een onderzoeksprocedure omdat ze gedeserteerd zijn uit de strijdkrachten.” [vertaling Cedoca]¹⁰⁵

Cedoca vroeg vervolgens aan de journaliste of er een verschil is in de behandeling of gerechtelijke vervolging van deserteurs die al dan niet als dissident worden beschouwd. Ze bevestigt dat er wel degelijk een verschil is en voegt eraan toe dat deserteurs die tot de *tropa* (beroepssoldaten en dienstplichtigen) behoren en die louter om economische redenen de FANB verlaten weinig te vrezen hebben:

“De overgrote meerderheid die deserteert, doet dit om economische redenen. Aan hen wordt er in feite niet geraakt. Tenzij het regime enkelen wil betrekken bij de zogenaamde operaties die zijn bedacht of verzonnen in de laboratoria van de inlichtingendienst. Niet onbelangrijk, er zijn ook deserteurs die niet om economische redenen gedeserteerd zijn, maar omdat ze criminele feiten hebben gepleegd binnen de instelling, bijvoorbeeld het stelen van wapens. Anderen deserteerden omdat ze een wachtdienst in de steek lieten. Nog anderen omdat ze bijvoorbeeld verantwoordelijk waren voor de bewaking van de wapendepots toen deze depots werden aangevallen. Er zijn ook deserteurs die de strijdkrachten zijn ontvlucht omdat ze misdaden hebben gepleegd in verband

efectos institucionales internos también se les debe ver muy mal. Conclusión : como principio general la situación de los militares es más delicada, pero dependiendo de la institución policial , la situación puede ser similar (SEBIN, PNB) cada caso debe ser analizado.”

¹⁰⁴ De directrice van een organisatie gespecialiseerd in mensenrechten en internationale strategische procesvoering, e-mail, 25/10/2024: “Los desertores, tanto militares como policiales, son considerados traidores por el régimen. Desde el periodo electoral, estos desertores son vistos con más recelo y están expuestos a persecución. Si bien ambos grupos enfrentan riesgos, los militares desertores suelen estar más en el punto de mira debido a su formación y acceso a información sensible. Ha habido una persecucion y purga a actores internos del gobierno. en el informe podra ver situaciones de persecucion a propios miembros del gobierno que se hace mas violento con la necesidad de permanecer en el poder y actua de la forma mas cruel y como un efecto ejemplarizante para aquellos que en su criterio lo traicionen.”

¹⁰⁵ Barráez S., journaliste Infobae, audiobereicht via social media, 28/01/2025

met drugshandel of zelfs een moord of ontvoering. En dan zijn er nog de dissidente deserteurs. In feite zitten er niet veel dissidenten om politieke redenen bij de *tropa*. Er zijn wel militairen geweest, maar dan vooral officieren, die om politieke redenen gedeserteerd zijn. Maar onder de duizenden deserteurs die de strijdkrachten hebben gehad, zijn er maar heel weinig dissidenten om politieke redenen. Ik denk dat het grootste aantal dissidenten om politieke redenen er geweest is toen Juan Guaidó humanitaire hulp naar Venezuela probeerde te sturen en een strategie had opgevat waarbij actieve militairen hem vergezelden naar Colombiaans grondgebied. Die militairen werden natuurlijk deserteurs. Sommigen van hen zijn teruggekeerd naar Venezuela en hun situatie is geregulariseerd, en ik weet zelfs dat enkele van deze dissidenten weer zijn opgenomen in de strijdkrachten.” [vertaling Cedoca]¹⁰⁶

Experte Rocío San Miguel verklaart in maart 2023 aan Cedoca dat in sommige gevallen de desertie bij officieren wel kan leiden tot een beschuldiging van een politiek misdrijf naast de beschuldiging van desertie omdat deze tot hogere straffen leiden. [vertaling Cedoca]¹⁰⁷

Foro Penal meldt dat er op 31 december 2023 257 politieke gevangenen waren in Venezuela, onder wie 146 militairen.¹⁰⁸ In het verkiezingsjaar 2024 neemt het aantal politiek gemotiveerde arrestaties van militairen toe. In de aanloop naar de presidentsverkiezingen viseren de Venezolaanse autoriteiten voornamelijk leden van de politieke oppositie, mensenrechtenverdedigers en journalisten maar ook personen die bij samenzweringen zouden zijn betrokken waaronder militairen (zie 1.1.).¹⁰⁹ Vlak voor de presidentsverkiezingen, op 16 juli 2024, rapporteert Foro Penal dat het totale aantal politieke gevangenen in Venezuela opgelopen is tot 301 personen, van wie 152 militairen.¹¹⁰ Na de presidentsverkiezingen van 28 juli 2024 breken er in heel het land massale protesten uit tegen de aangekondigde verkiezingsoverwinning van Maduro. De Venezolaanse overheid reageert met harde repressie, wat resulteert in 25 doden en doelgerichte, willekeurige en massa-arrestaties van echte en vermeende opposanten. De meeste slachtoffers zijn personen zonder noemenswaardig politiek profiel: personen die enkel deelnamen aan de protesten of er toevallig in de buurt waren en personen die kritiek leverden op sociale media op de verkiezingsuitslag.¹¹¹ Onder de 1.791 politieke gevangenen die Foro Penal op 30 december 2024 telt, bevinden zich op dat moment 162 militairen.¹¹² Dit aantal militairen blijft bij het afsluiten van deze COI Focus zo goed als ongewijzigd terwijl het totale aantal politieke gevangenen sterk gedaald is. Op 10 februari 2025 zitten er volgens Foro Penal 1.194 politieke gevangenen vast, onder wie 164 militairen.¹¹³

Cedoca vroeg aan Sebastiana Barráez of dissidente deserteurs straffen krijgen die hoger zijn dan de wettelijke bepalingen voor desertie en of zij met andere woorden een bijkomende bestraffing krijgen omdat ze als dissident worden beschouwd. Hierop gaf de journaliste het volgende antwoord:

“Om hen te bestraffen voor desertie, zouden ze onderworpen moeten worden aan een gerechtelijk proces en dit is in de overgrote meerderheid van de gevallen niet gebeurd. Omdat er zoveel deserteurs zijn, hebben de strijdkrachten op een gegeven moment gewoon besloten om desertie te voorkomen. Als ze personen die vertrokken waren, konden oppakken en terugsturen naar de instelling dan werd dit gedaan. Maar veel van deze militairen die voornamelijk bij de *tropa* hoorden,

¹⁰⁶ Barráez S., journaliste Infobae, audiobereicht via social media, 28/01/2025

¹⁰⁷ San Miguel R., e-mail, 10/03/2023: “En casos de persecución de oficiales, pensamos que el Estado opta por imputar delitos políticos (que tienen más pena) y de darse el caso, también imputar el delito de desecación.”

¹⁰⁸ Foro Penal, 25/02/2024, p. 3 en 8, [url](#)

¹⁰⁹ UNHRC, 14/10/2024, p. 10-11, 18-32, [url](#)

¹¹⁰ Foro Penal, 16/07/2024, [url](#)

¹¹¹ UNHRC, 14/10/2024, p. 99-102, 113-116, [url](#)

¹¹² Foro Penal, 02/01/2025, [url](#)

¹¹³ Foro Penal, 10/02/2025, [url](#)

werden niet eens vervolgd. Velen van hen zijn naar het buitenland gegaan, naar Colombia, Peru, Chili of Brazilië, en hebben geen problemen gehad omdat ze deserteurs waren. Het is wel zo dat een aantal van hen, een klein aantal, om politieke redenen werd beschuldigd. Maar de overgrote meerderheid van hen kwam niet eens voor de rechter. Er is geen onderzoek tegen hen opgestart voor een militaire rechtbank. Vele deserteurs bleven zelfs het salaris ontvangen dat ze binnen de instelling ontvingen en sommigen van hen werden pas twee of drie jaar later van de loonlijst van het leger geschrapt.” [vertaling Cedoca]¹¹⁴

Ook vroeg Cedoca aan Sebastiana Barráez of de rang, de functie of de informatie waartoe de deserteur toegang had, een invloed heeft op de bestraffing. De journaliste beaamt dit en voegt het volgende toe:

“Laten we niet vergeten dat de *tropa*, waartoe de overgrote meerderheid van de deserteurs behoort, op dat niveau niet significant is. Normaal gesproken bekleden ze geen posities in de piramidale structuur van de strijdkrachten, laat staan dat ze vitale informatie verwerken. Dat gebeurt alleen in het geval van sommige officieren die zich afscheidten van de strijdkrachten of deserteerden, maar dat zijn er heel weinig. Sommige van deze officieren deserteerden omdat ze wisten dat ze werden onderzocht, omdat ze verdacht werden of omdat ze belangrijke informatie behandelden. Maar er zijn maar weinig militaire officieren die deserteerden om die reden.” [vertaling Cedoca]¹¹⁵

Ook een vertegenwoordiger van de Venezolaanse ngo Programa Venezolano de Educación Acción en Derechos Humanos (PROVEA) onderstreept het belang van de aard van de functie en de informatie die deserteurs van de FANB hebben, toen Cedoca hem in januari 2025 sprak. Cedoca stelde hem toen de vraag of de situatie nog steeds dezelfde is als enkele jaren geleden, namelijk dat er veel deserties zijn maar dat de regering niet de wil heeft om alle deserteurs op te sporen en dat sommige deserteurs af en toe vanuit Colombia naar Venezuela terugkeren.¹¹⁶ PROVEA antwoordde als volgt:

“Men kampt met loyaliteitsproblemen bij de veiligheidsdiensten. Er is een duidelijk verschil in de situatie van militairen en politieagenten. Wat de militairen betreft, er is een strategie om militairen die verraders zijn te straffen. Dat is de taak van de DGCIM. Een belangrijke rol hierin bij de DGCIM speelt een zekere Granko Arteaga. Militairen worden soms zwaar gefolterd en bestraft, omdat ze bepaalde informatie hebben of omdat ze deel uitmaken van het leger. Militairen van zowel hoge als lage niveaus worden geïnterviewd. Daar wordt geen verschil in gemaakt. Mijn idee is dat hoe repressiever het regime geworden is, hoe repressiever ze zijn beginnen op te treden tegen militairen. [...] De militairen controleren de export, petroleum, de Arco-Minero, doen zaken met Rusland en China, zijn betrokken bij geopolitieke zaken. Waar er geld is, daar zijn de militairen, in tegenstelling tot de politie. De politie, die ze willen militariseren, voert de strijd op straat, tegen delinquenten, zij zijn de *force de choque*, een controleorgaan dat geen grote middelen heeft en

¹¹⁴ Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

¹¹⁵ Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

¹¹⁶ Cedoca verwijst hiermee naar de informatie uit het Ambtsbericht van 2020. Daarin verklaarden vertrouwelijke bronnen dat de Venezolaanse autoriteiten niet de middelen en ook niet de wil hebben om alle deserteurs op te sporen en te bestraffen. Een bron zei dat hij soldaten kende die naar Colombia waren gevlucht, maar nog regelmatig naar Venezuela terugkeerden om familie te bezoeken. Volgens andere bronnen, aangehaald in het ambtsbericht, voeren de autoriteiten wel een actief opsporingsbeleid ten aanzien van deserteurs. Eén van de bronnen die de lijst van verraders van het vaderland naar eigen zeggen heeft ingezien, zag daar 1.200 namen van militairen opstaan. De bronnen zijn van mening dat het actieve opsporingsbeleid met name gericht is tegen prominente militairen of militairen die de autoriteiten schade kunnen toebrengen. Militairen uit lagere rangen en die geen bedreiging vormen, hebben minder te vrezen, aldus twee vertrouwelijke bronnen in het ambtsbericht. Rijksoverheid Nederland, 06/2020, [url](#)

zich schuldig maakt aan afpersing. De militairen zijn daar waar het grote geld is, zij hebben toegang tot meer middelen en gevoelige info. Zij kunnen dus ook belangrijkere dingen lekken aan internationale instanties, bijvoorbeeld in het onderzoek naar Cabello bij het International Criminal Court. Daarom worden militairen harder aangepakt dan een deserterende politieagent, die is minder belangrijk voor hen. De illegale zaken van de politie zijn afpersingen. Dat is minder groot dan de illegale zaken van het leger. Je moet je altijd afvragen in deze zaken: wat weet deze persoon, wat kan hij lekken over het regime?" [vertaling Cedoca]¹¹⁷

Vervolgens stelde Cedoca de vraag aan PROVEA of een deserteur van de FANB in Venezuela kan blijven. De vertegenwoordiger verklaarde van niet: "Als een militair deserteert, moet hij het land verlaten." [vertaling Cedoca]¹¹⁸

Volgens een Venezolaanse journalist met meer dan 20 jaar ervaring in de verslaggeving over het leger, aangehaald in het EASO-rapport van 2020 over Venezuela, ontbreken de autoriteiten de middelen om op grote schaal deserteurs op te sporen en te vervolgen.¹¹⁹ In een interview met de Colombiaanse krant El Tiempo naar aanleiding van de moord op deserteur Ronald Ojeda in Chili (zie 1.1.) geeft misdaadonderzoeker, oppositiepoliticus en voormalig politiek gevangene Iván Simonovis¹²⁰ aan dat de DGCIM een programma heeft om oppositieleden, ex-militairen en burgers die Venezuela om politieke redenen hebben verlaten, te monitoren in Colombia, Ecuador, Peru en Chili. Volgens Simonovis hebben de autoriteiten een speciaal programma genaamd "Nautilus" waarbij militair personeel en burgers zich voordoen als tegenstanders van het regime om zo de oppositie in het buitenland te infiltreren.¹²¹ Cedoca vroeg aan Sebastiana Barráez of er anno 2024 een actief of systematisch opsporingsbeleid wordt gehanteerd door de Venezolaanse autoriteiten ten aanzien van deserteurs, binnen en buiten Venezuela, op plaatsen met een grote Venezolaanse diaspora. Haar antwoord luidt als volgt:

"Nee, omdat de strijdkrachten daar de capaciteit niet voor hebben, laat staan de rechtbanken of de administratie van de militaire justitie. Wat wel gebeurt is dat wanneer ze een soldaat arresteren die een deserteur was, ze hem voorstellen om in het leger te blijven. Tenzij hij heeft deelgenomen aan iets dat verband houdt met de oppositie of met criminaliteit. Met andere woorden, er is geen echte capaciteit om dit aantal deserteurs te arresteren of te vervolgen. Wat er ook bestaat, bijvoorbeeld tijdens de kerstperiode, wanneer een groot aantal militairen de kazernes verlaat en een groot aantal van hen normaal gezien niet terugkeert, dan is er een programma waarmee men zoveel mogelijk van deze soldaten probeert te bereiken en terug te brengen naar de strijdkrachten, naar de kazerne. Dit gebeurt met een speciale operatie rond de dagen dat deze soldaten moeten terugkeren naar de kazerne. Ze lokaliseren hen in hun huizen omdat ze hun telefoonnummers en adressen hebben. Ze gaan naar hun huizen toe en brengen de militairen terug naar de strijdkrachten. Maar als een militair bijvoorbeeld naar Colombia of Brazilië is gegaan en naar andere landen is verhuisd, is er geen enkele mogelijkheid om hem op te sporen en terug te brengen omdat hij als crimineel of zeer gevaarlijk wordt beschouwd. Nee. Ze proberen gewoon ander personeel te rekruteren om zich bij de instelling aan te sluiten omdat er zoveel deserteurs zijn." [vertaling Cedoca]¹²²

¹¹⁷ Vertegenwoordiger van PROVEA, gesprek, Brussel, 09/01/2025

¹¹⁸ Vertegenwoordiger van PROVEA, gesprek, Brussel, 09/01/2025

¹¹⁹ EASO, 08/2020, [url](#)

¹²⁰ Iván Simonovis is voormalig hoofd beveiliging van de Venezolaanse hoofdstad Caracas. Hij werd in 2004 gearresteerd door de regering-Chávez voor zijn verantwoordelijkheid bij de rellen in Caracas. In 2019 ontsnapte hij uit huisarrest en sindsdien leeft hij in de VS in ballingschap. De Morgen (Rodríguez Amari E.), 19/11/2021, [url](#)

¹²¹ El Tiempo, 25/02/2024, [url](#)

¹²² Barráez S., journaliste Infobae, audiobereicht via social media, 28/01/2025

Een artikel in de oppositiekraant *TalCual* van mei 2019 stelt dat de Venezolaanse autoriteiten er sinds 2017 voor kiezen om deserties vaak te benoemen onder het eufemisme *permanencia arbitraria fuera de la unidad militar* (willekeurig verblijf buiten de militaire eenheid). Deze kwalificatie laat toe de zaak administratief af te handelen in plaats van te vervolgen.¹²³ Cedoca vroeg in januari 2025 aan Sebastiana Barráez of deze praktijk nog steeds wordt toegepast. Zij gaat er niet helemaal mee akkoord dat de uitdrukking in het verleden gebruikt werd om enkel deserties te benoemen:

“De uitdrukking *permanencia arbitraria fuera de la unidad militar* werd altijd al gebruikt en niet noodzakelijk alleen voor deserteurs. Het wordt bijvoorbeeld gebruikt in het geval van het kerstverlof wanneer de helft van het aantal militairen in een commando vertrekt en rond 27 december moet terugkeren. Dan kan de andere groep vertrekken en zich weer aansluiten in de eerste dagen van januari. Dit is de tijd waarin de *permanencia arbitraria fuera de la unidad militar* het meest voorkomt. Waarom? Omdat het niet noodzakelijk deserteurs zijn. Het betekent gewoon dat de militair te laat is, dat hij omwille van de kerstactiviteiten niet op het juiste moment terugkeert naar de kazerne. Dan wordt er een zoekactie op touw gezet, ze bellen hem op. En als zijn telefoon uit staat, sturen ze een inlichtingeneenheid die in de buurt is van zijn woonplaats, de woonplaats van zijn ouders of de woonplaats van zijn partner om hem op te sporen. Dit werd altijd gedaan. Dit is geen specifieke benaming die in 2019 werd gebruikt. De uitdrukking is altijd gebruikt geweest voor militairen die zich niet hebben gemeld bij de militaire eenheid maar die ook niet deserteren. Het betekent dus niet dat de militair definitief vertrokken is. Dat is de afgelopen jaren vooral gebeurd bij de strijdkrachten, waar de militairen, vooral van de *tropa*, niet de verplichting of de inzet voelen om terug te keren naar het commando. Ook wanneer een soldaat na een weekend of een wachtdienst van 15 of 22 dagen vertrekt en in plaats van op zondagmiddag of maandagochtend vroeg pas op maandagmiddag of dinsdag komt opdagen. Dan wordt de uitdrukking van *permanencia arbitraria fuera de la unidad militar* gebruikt.” [vertaling Cedoca]¹²⁴

Een journalist die voor het EUAA-rapport van november 2023 werd geïnterviewd, stelt dat de namen van deserteurs in de *Gaceta Oficial* (Staatsblad) worden gepubliceerd.¹²⁵ Volgens Sebastiana Barráez gebeurt dit anno 2025 niet meer en worden de namen van deserteurs op geen enkele manier bekend gemaakt:

“De namen van deserteurs worden niet gepubliceerd in de *Gaceta Oficial* noch ergens anders. De laatste lijsten die we konden inzien waren die waar de namen of ID-nummers en militaire rangen van de deserteurs werden gepubliceerd, en dat waren er heel veel. In één lijst stonden er 12.000 en in een andere 8.000. Dat was een zeer hoog aantal. Het enige wat de strijdkrachten deden, was deze lijsten publiceren om aan te geven dat deze mensen die op de lijst stonden, gedeserteerd waren uit de strijdkrachten en dus niet langer deel uitmaakten van de strijdkrachten. Het was een soort openbare kennisgeving, omdat er geen processen werden gevoerd en er natuurlijk geen capaciteit is om alle deserteurs te berechten. Daarom komen ze gewoon op een lijst te staan, wat een soort openbare kennisgeving is, zodat bekend is dat ze als deserteurs worden beschouwd en dat ze niet langer deel uitmaken van de strijdkrachten.” [vertaling Cedoca]¹²⁶

In januari 2019 publiceerde Human Rights Watch een rapport met getuigenissen van Venezolaanse militairen die verdacht werden van samenzweringen tegen het regime-Maduro. Uit het rapport blijkt dat de autoriteiten zowel militairen zelf als familieleden van militairen hebben gearresteerd, ondervraagd en ook soms gefolterd wanneer er sprake is van verdenking van samenzwering. Het

¹²³ TalCual, 16/05/2019, [url](#)

¹²⁴ Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

¹²⁵ EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

¹²⁶ Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

rapport behandelt in totaal getuigenissen van 32 zaken.¹²⁷ De onafhankelijke onderzoeksmissie van de Verenigde Naties (VN) bericht op 22 maart 2023 dat familieleden van politieke gevangenen, waaronder ook gedetineerde militairen, te maken krijgen met bedreigingen en represailles, en dat hen en hun advocaten de toegang tot de gedetineerden wordt onttrokken.¹²⁸ In februari 2025 meldt de ngo PROVEA op het platform X dat familieleden van twee militairen die zich in het buitenland bevinden, het slachtoffer zijn geworden van gedwongen verdwijningen door de DGCIM en vermoedelijk gebruikt worden als drukingsmiddel voor de militairen.¹²⁹ In één geval gaat het om de zus, nicht en neef van luitenant José Ángel Rodríguez Araña die werden aangehouden. Luitenant Rodríguez maakte deel uit van een groep militairen genaamd *La Espada de Dios* (Het zwaard van God), die het regime van Maduro omver wilde werpen en die in 2019 de operatie Aurora leidde waarbij meer dan honderd wapens gestolen werden van het leger en de politie. De luitenant ontsnapte in 2017 uit de militaire gevangenis van Ramo Verde samen met luitenant Ronald Ojeda die in 2024 in Chili werd vermoord (zie 1.1.). Rodríguez die zich inmiddels in de VS bevindt, legde aan verschillende media verklaringen af over de folteringen die hij onderging tijdens zijn detentie door de DGCIM.¹³⁰ Daarnaast worden ook familieleden van de uitgeweken luitenant Cristian Hernández achtereenvolgens aangehouden door de DGCIM. Meer bepaald gaat het om de neef van de luitenant,¹³¹ zijn zwangere echtgenote en een vriend.¹³² PROVEA meldt dat er sinds de gedwongen verdwijning van de neef 's nachts drones vliegen over het gebouw waar de familie van de gearresteerde jongeman woont.¹³³ Volgens Sebastian Barráez in Infobae werd Hernández beschuldigd van samenzwering en had hij publiek toegegeven dat hij een militaire operatie aan het plannen was en dat zijn partner hier niets mee te maken had. Volgens Barráez zijn de arrestaties van de familieleden van Hernández gelinkt aan de moord op eerste luitenant Jean Carlos Amarante Zarraga¹³⁴ op 29 januari 2024. Minister van Binnenlandse Zaken Diosdado Cabello verklaarde na de dood van Amarante dat de officier uit het leger gezet was omdat hij deel uitmaakte van een operatie tegen het regime. Familieleden van Amarante stelden echter dat de luitenant de FANB had verlaten nadat hij zijn ontslag gevraagd had omdat hij ver van zijn familie gestationeerd was. Op 28 januari 2025 werd zijn echtgenote gearresteerd door de DGCIM. Een dag later werd Amarante gedood bij een controlepost van de GNB. Zijn familieleden verklaren aan Infobae dat ze sinds de dood van Amarante in angst leven en dat er 's morgens zwarte bestelwagens voor zijn huis staan geparkeerd.¹³⁵ Gelijktijdig met de gedwongen verdwijningen en de moord op Amarante, werden er ook andere officieren aangehouden, aldus Sebastian Barráez in Infobae. Onder hen bevonden zich twee ex-militairen die het slachtoffer van gedwongen verdwijning werden. Eén van hen werd door de DGCIM meegenomen op verdenking van samenzwering en de andere militair was al eens eerder gearresteerd. Hij was in september 2023 na vijf jaar gevangenschap vrijgekomen samen met zes andere officieren die betrokken zouden zijn geweest bij Operatie *Armagedón*.¹³⁶

¹²⁷ HRW, 09/01/2019, [url](#)

¹²⁸ OHCHR, 22/03/2023, [url](#)

¹²⁹ PROVEA (@_Provea) [X profile], 08/02/2025, [url](#); PROVEA(@_Provea) [X profile], 12/02/2025, [url](#)

¹³⁰ Crónica Uno, 11/02/2025, [url](#)

¹³¹ PROVEA (@_Provea) [X profile], 12/02/2025, [url](#)

¹³² Infobae (Barráez S.), 02/02/2025, [url](#)

¹³³ PROVEA (@_Provea) [X profile], 12/02/2025, [url](#)

¹³⁴ Infobae (Barráez S.), 02/02/2025, [url](#)

¹³⁵ Infobae (Barráez S.), 06/02/2025, [url](#)

¹³⁶ Infobae (Barráez S.), 06/02/2025, [url](#)

3. Mogelijkheden tot ontslagname

Exacte cijfers over ontslagen bij de FANB worden niet publiek gemaakt.¹³⁷ Mediabronnen uit 2020 en 2023 suggereren dat ontslagaanvragen geen nieuw¹³⁸ of uitzonderlijk fenomeen zijn. Javier Ignacio Mayorca, een Venezolaans journalist met expertise in veiligheid, verklaart aan El Nuevo Herald in maart 2023 dat er een enorme toename in het aantal ontslagaanvragen is, zowel bij soldaten als bij officieren, omwille van de lage lonen van militairen.¹³⁹ Ook Infobae bericht in december 2024 over het feit dat er een groot aantal verzoeken om ontslag zijn.¹⁴⁰ In januari 2025 meldt El País dat er talloze verzoeken om ontslag zijn geweest de afgelopen jaren ten gevolge van de tekortkomingen in de kazernes en het gebrek aan motivatie onder de leden van de FANB.¹⁴¹ Teleurstellende arbeidsvoorwaarden en slechte arbeidsomstandigheden vormden ook de reden dat luitenant Yerson García de FANB besloot te verlaten in 2023, aldus El Pitazo. Daarnaast geeft de ex-militair aan dat hij het storend vond om politieke marsen te moeten bijwonen.¹⁴²

Om meer informatie te verkrijgen in verband met de wettelijke mogelijkheden tot ontslagname uit de FANB nam Cedoca in 2020 contact op met Rocío San Miguel en legde haar een aantal vragen voor, met name of men sinds begin 2019 nog ontslag mag nemen uit het leger en wat hier de mogelijke consequenties van kunnen zijn. San Miguel antwoordde per mail aan Cedoca¹⁴³ dat volgens de *Ley Orgánica de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana (LOFANB)* van 2014¹⁴⁴ het mogelijk is om zijn/haar ontslag aan te bieden. Dit op basis van artikel 138/4. Concreet noemt men dit *solicitar su pase a retiro* (pensioen/uittrekking aanvragen) of *pase a la reserva activa* (overgang naar de actieve reserve). In de volksmond wordt dit ook *la baja* (de intrekking) genoemd, aldus San Miguel. Deze intrekking moet vervolgens worden goedgekeurd door de hiërarchie. Voor officieren moet het ontslag worden goedgekeurd door middel van een resolutie van het ministerie van Defensie. Deze wet van 2014 werd eind januari 2020 aangepast en ook de nieuwe wet voorziet in de mogelijkheid om zijn overstap naar de actieve reserve aan te vragen.

Zo stelt de nieuwe wet, de *Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana de 2020* het volgende over het statuut van actieve reservist:

“Artikel 150. De actieve reserve is de situatie waarnaar de beroepsmilitair (m en v) overgaat die geen diensten meer presteert voor het Nationale Bolivariaanse Leger, op basis van de volgende redenen:

1. Diensttijd volbracht;
2. Maximumleeftijd voor de loopbaan;
3. De maximumtijd bereikt hebben in de rang of de hiërarchie;

¹³⁷ El Pitazo, 02/02/2020, [url](#)

¹³⁸ El Pitazo, 02/02/2020, [url](#)

¹³⁹ El Nuevo Herald, 16/03/2023, [url](#)

¹⁴⁰ Infobae (Barráez S.), 22/12/2024, [url](#)

¹⁴¹ El País (Moleiro A.), 27/01/2025, [url](#)

¹⁴² El Pitazo (Battistelli R.), 05/10/2023, [url](#)

¹⁴³ San Miguel R., e-mail, 03/02/2020: “En la LOFANB de 2014 está previsto el derecho para los militares a solicitar su pase a retiro (“la baja” cómo se dice coloquialmente en Venezuela) de acuerdo con lo previsto en el artículo 138 Númeral 4) un derecho que debe ser tramitado por el órgano administrativo correspondiente, dependiendo de la jerarquía y grado del militar, el cual debe ser aprobado en el caso de oficiales (*) de la Fuerza Armada Nacional Mediante Resolución del Ministerio de la Defensa (Artículo 140 de la LOFANB).

(*) Son oficiales de la Fuerza Armada Nacional los oficiales de comando, los oficiales técnicos, y los oficiales de tropa (Artículo 89, numéral 1).”

¹⁴⁴ LOFANB, 17/11/2014, [url](#)

4. Op eigen vraag;
5. Invaliditeit; en
6. Het overschrijden van de verloflijm.

Artikel 151. De beroepsmilitair (m en v) die zijn opleiding voltooid heeft aan de Educatieve Instituten van het Nationale Bolivariaanse Leger, in vrede, zal zijn overgang kunnen aanvragen naar de actieve reserve, nadat hij of zij effectief vijf jaar gepresteerd heeft in de actieve situatie; de personen die aangesteld werden om opleiding, vorming of bijscholingscursus te volgen in het binnen- of buitenland, als volledige werktijd, zullen dat kunnen doen nadat de studiemissie voltooid werd, nadat zij bijkomend het dubbele van de duurtijd van de afgewerkte studies volbracht hebben; zonder te kort te doen aan de verplichtingen in de wet of de respectievelijke bestuurshandeling.

Artikel 152. De overgang van de officiers naar de actieve reserve zal gebeuren na het ministerieel besluit van het Ministerie van Volksmacht voor Defensie. In het geval van invaliditeit is de mening vereist van de Militaire Medische Raad, de aanbeveling van de respectievelijke component en de beslissing van de minister (m en v) van Volksmacht voor Defensie.

Artikel 153. De overgang van de beroepsmilitair naar de actieve reserve zal gebeuren na het Algemeen Bevel van de component. In het geval van invaliditeit is de mening vereist van de Militaire Medische Raad, de aanbeveling van de component en de beslissing van de minister (m en v) van Volksmacht voor Defensie.¹⁴⁵ [vertaling]¹⁴⁶

Verder geeft San Miguel in 2020 aan dat hoewel de wet voorziet in de mogelijkheid tot het indienen van ontslag, deze wet niet altijd wordt toegepast. Zo had ze weet van verschillende gevallen waar het niet werd toegestaan, gevallen waarbij het pas na een hele administratieve procedure (van twee jaar) werd toegestaan en gevallen waarbij zeer veel bemiddeling van bevriende officieren nodig was om de goedkeuring te krijgen. Diegenen die bekend staan als personen die de fundamentele van de Bolivariaanse Republiek niet delen komen na het aanvragen van hun ontslag terecht in een "administratieve stilte" (*silencio administrativo*), een soort van "limbo", aldus de expert. Dit berust volgens Rocío niet op een officiële richtlijn, maar ze had weet van verschillende dergelijke zaken. San Miguel heeft weet van personen die na toekenning van hun ontslag geen toegang meer hebben tot sociale voordelen of het recht op pensioen, hoewel dit niet wettelijk is. Ook zijn bij huiszoekingen door de SEBIN of DGCIM bij militairen die gezien worden als mogelijke verraders paspoorten van henzelf en hun familie in beslag genomen.¹⁴⁷

¹⁴⁵ Gaceta Oficial, 30/01/2020, [url](#)

¹⁴⁶ Officiële vertaling door tolk CGVS, 27/09/2021

¹⁴⁷ San Miguel R., e-mail, 03/02/2020: "Ahora bien, este derecho es frecuentemente vulnerado por la Fuerza Armada Nacional. Control Ciudadano ha conocido de casos en los que oficiales de la FANB al solicitar su pase a retiro (pase a la reserva activa) no les he aprobado, debiendo esperar plazos, incluso de dos años o más para obtener la decisión administrativa que es otorgada en la mayoría de las situaciones por intermediación de compañeros de la Fuerza Armada que median ante superiores. Una situación completamente ilegal que se ha hecho costumbre vulnerando los derechos de los efectivos de la FANB de cesar en la función "activa" de la institución. La situación se complica para aquellos que son vistos como "institucionales" o que no comparten los lineamientos de la revolución bolivariana (esto obviamente no está escrito en ninguna parte, pero conocemos de casos en este sentido). En esta situación el silencio administrativo frente a las solicitudes de pase a retiro o pase a la reserva activa se convierte en "limbo""

Andere bronnen gaven in 2020 aan dat de meeste ontslagaanvragen werden afgewezen waardoor de meeste militairen deserteerden. Ontslagen om medische redenen waren voor de beroepssoldaten (*tropa profesional*) wel bijna altijd mogelijk.¹⁴⁸

Bronnen aangehaald in het EUAA-rapport over Venezuela van november 2023 stellen dat verzoeken om ontslag uit het leger routinematig worden geweigerd door superieuren omdat de aanvrager "over te veel informatie beschikt" of omdat "het een negatief politiek effect zou hebben". Volgens een journalist die door de EUAA werd geïnterviewd voor het rapport, deserteren militairen meestal voordat er een beslissing is genomen, omdat superieuren beslissingen over ontslagaanvragen meer dan twee jaar uitstellen.¹⁴⁹ Illustratief is de situatie van luitenant Yerson García die in juli 2023 besloot te deserteren bij de luchtvaart nadat hij vier keer ontslag had proberen te nemen en dit telkens door zijn oversten werd belemmerd.¹⁵⁰ Sebastiana Barráez bericht in Infobae over ontslagen binnen de FANB wanneer het ontslag van 250 soldaten van de GNB wordt goedgekeurd op 5 december 2023 en wanneer 70 generaals en een kolonel kort voor de presidentsverkiezingen van 2024 mogen overgaan naar de actieve reserve.¹⁵¹ Voor 2024 werd er in Infobae geen andere berichtgeving meer gevonden over ontslagen bij de FANB.

Volgens een onderzoekster in Venezolaanse politiek is het anno 2024 niet meer mogelijk voor militairen om ontslag te nemen (zie 2.2).¹⁵² Ligia Bolívar van de UCAB beaamt dit en geeft aan dat militairen die om hun ontslag vragen zich bovendien verdacht maken of verdacht kunnen worden (zie 2.2.):

"Militaire desertie is een misdrijf op zich. Politieagenten kunnen in theorie ontslag nemen, dus de situatie is in principe anders. Echter, in het geval van militairen: als ze vragen om te worden ontslagen, is dat de reguliere en legale manier, maar het stelt hen in vraag, hoewel ze altijd persoonlijke kwesties kunnen aanvoeren. Maar tegenwoordig staan ze GEEN ontslagen toe en als je om je ontslag vraagt, ben je verdacht. Dus in de praktijk nemen militairen hun toevlucht tot desertie, er is dan geen weg terug." [vertaling Cedoca]¹⁵³

Wat betreft de mogelijkheid voor een militair die zijn ontslag heeft genomen, om een paspoort aan te vragen, wijst San Miguel er in 2020 op dat de paspoortprocedure sowieso heel lang duurt, vaak meer dan een jaar. In theorie, wanneer er geen gerechtelijk bevel is dat de afgifte van een paspoort verhindert, heeft een militaire officier in reserve het recht op een paspoort. San Miguel voegt er evenwel aan toe dat een militair enkel met toestemming van het ministerie van Defensie het land mag verlaten, zelfs voor een vakantie. En dat het op het moment van de e-mail verboden is voor militairen te reizen naar Colombia en de Verenigde Staten.¹⁵⁴

¹⁴⁸ Rijksoverheid Nederland, 06/2020, [url](#); EASO, 08/2020, [url](#)

¹⁴⁹ EUAA, 11/2023, p. 68, [url](#)

¹⁵⁰ El Pitazo (Battistelli R.), 05/10/2023, [url](#)

¹⁵¹ Infobae (Barráez S.), 10/12/2023, [url](#); Infobae (Barráez S.), 12/07/2024, [url](#)

¹⁵² Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek, e-mail, 21/10/2024: "No se permite a nadie renunciar a las Fuerzas Armadas."

¹⁵³ Bolívar L., onderzoekster UCAB, e-mail, 16/10/2024: "La desertión militar es un delito en sí mismo. Los policías pueden en teoría renunciar, por lo que la situación en principio es distinta. Ahora bien, caso militares: si piden la baja es el camino regular y legal pero los coloca en entredicho aunque siempre se pueden alegar cuestiones personales. Pero hoy en día NO están dando la baja, y si la pides eres sospechoso, por lo que en la práctica se recurre a la desertión, Desertar no hay vuelta atrás."

¹⁵⁴ San Miguel R., e-mail, 03/02/2020: "En relación al trámite de pasaporte para el año 2019 conocimos de casos de personas (venezolanos civiles y militares) quienes lo solicitaron, el trámite duro 1 año."

De Venezolaanse onderzoekskrant *Cazadores de Fake News* (Fake News Hunters) meldt in november 2024 dat leden van de FANB sinds 2015 toelatingen en reisdocumenten moeten aanvragen bij de DGCIM wanneer ze het land willen verlaten. In het artikel verwijst *Cazadores de Fake News* naar een communiqué van de Servicio Administrativo de Identificación, Migración y Extranjería (Administratieve Dienst voor Identificatie, Migratie en Vreemdelingen, SAIME) uit 2018 waarmee ambtenaren van grenscontroleposten er attent op werden gemaakt dat actieve FANB-leden, onder wie ook de actieve reservisten, bij het in- en uitreizen de volgende documenten moesten overleggen: een reisdocument afgegeven door de component waartoe ze behoren; een autorisatie van de component of de dienstcommissie in het buitenland; en de toelating van de DGCIM. De krant ontving in de context van de presidentsverkiezingen van 2024 in Venezuela meldingen dat SAIME een "militaire beperking" oplegde waardoor leden van de FANB geen paspoorten en identiteitskaarten meer konden aanvragen. Wanneer de leden van de strijdkrachten toegang probeerden te krijgen tot hun SAIME-accounts kregen ze volgens de onderzoekskrant het volgende bericht: "Geachte gebruiker. Omdat u een beperking als actieve militair¹⁵⁵ hebt, kunt u uw persoonlijke procedure niet voltooien. Ga naar Saime om uw situatie op te lossen en log opnieuw in."¹⁵⁶

Militairen die hun ontslag (pensioen/uittreding) hebben verkregen, krijgen vervolgens de status van reservist. Hiermee hebben ze, volgens San Miguel, de verplichting om in te gaan op een oproeping van het leger.¹⁵⁷ De *Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana de 2020*, verschenen in het Staatsblad op 30 januari 2020, stelt dat het mogelijk is dat de president, al naargelang de noden van het leger, personen uit de actieve reserve opnieuw oproept. Zo stelt artikel 144:

"De president of de presidente van de Bolivariaanse Republiek Venezuela en de hoofdcommandant van het Nationale Bolivariaanse Leger heeft de bevoegdheid om uit dienstnoden militair beroepspersoneel dat zich in de actieve reserve bevindt, opnieuw in dienst te nemen, op voorwaarde dat de persoon niet werd uitgezet uit het Nationale Bolivariaanse Leger volgens de redenen die in deze wet vermeld staan; het opnieuw in dienst genomen militair personeel zal eveneens kunnen overgaan tot de actieve reserve zodra de dienstdood afgelopen is. De rang of hiërarchie van de opnieuw in dienst genomen persoon zal dezelfde zijn als toen men uitgetreden was uit het Nationale Bolivariaanse Leger."¹⁵⁸ [vertaling]¹⁵⁹

Naar aanleiding hiervan contacteerde Cedoca Rocío San Miguel in 2021 en vroeg haar of het de afgelopen jaren is voorgekomen dat een militair die behoorde tot de actieve reserve opnieuw werd opgeroepen:

En teoría si no existe una orden judicial que impida la emisión del pasaporte, un civil o militar activo o retirado (en situación de reserva) estaría en el derecho de solicitar pasaporte.

Sin embargo es importante indicar que todo efectivo militar para poder viajar al exterior debe tramitar, justificar y obtener autorización de su comando y ser autorizado por el Ministro de la Defensa, para poder salir del país, incluso de vacaciones, existiendo destinos como "Colombia" o Estados Unidos" a los que está prohibido viajar."

¹⁵⁵ Noot Cedoca: Uit de informatie blijkt niet of de term actieve militair ook betrekking heeft op actieve reservisten.

¹⁵⁶ *Cazadores de Fake News*, 01/11/2024, [url](#)

¹⁵⁷ San Miguel R., e-mail, 03/02/2020: "Todos los militares que pasan a retiro en venezuela, tienen la condición de reservistas (de acuerdo al artículo 138 de la LOFANB). Teniendo la obligación de concurrir al llamado para el caso de ser convocados."

¹⁵⁸ *Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana*, 30/01/2020, [url](#)

¹⁵⁹ Officiële vertaling door tolk CGVS, 27/09/2021

“De actieve reserve is al jaren niet opnieuw geactiveerd. Ik ken soldaten die al meer dan 10 jaar met pensioen zijn als FANB-officieren (daarom zijn ze in de actieve reserve) en in die tijd niet zijn opgeroepen.”¹⁶⁰ [vertaling Cedoca]

Ook begin 2023 gaf de expert aan dat er geen oproepingen voor de actieve reserve zijn verschenen.¹⁶¹

Sebastiana Barráez bevestigde in januari 2025 aan Cedoca dat er de laatste jaren geen actieve reservisten meer werden opgeroepen. Dit is volgens haar te wijten aan het bestaan van de Nationale Bolivariaanse Militie:

“Het Venezolaanse regime heeft iets gecreëerd of uitgevonden dat de nationale militie wordt genoemd, een groep gewapende burgers die een component vormt die niet voorkomt in de Venezolaanse grondwet maar die de strijdkrachten in staat stelt om geüniformeerde en gewapende burgers te hebben voor noodprocedures. De Bolivariaanse Nationale Militie heeft reserve- of gepensioneerde militairen geïntegreerd die zich op deze manier, dat wil zeggen via de militie, bij de strijdkrachten wilden aansluiten, omdat dit ook de manier is waarop ze bepaalde economische voordelen kunnen ontvangen.” [vertaling Cedoca]¹⁶²

Cedoca vroeg de journaliste eveneens of actieve reservisten die legaal het land hadden verlaten, anno 2025 een risico lopen bij terugkeer naar Venezuela. Hierop antwoordde ze het volgende:

“Nee, niet noodzakelijk. Veel militairen zijn teruggekeerd naar Venezuela nadat ze de strijdkrachten hebben verlaten en behoren tot wat de actieve reserve wordt genoemd, wat eigenlijk niets meer is dan een eufemisme. Het Venezolaanse regime heeft gepensioneerde militairen de status van actieve reserve gegeven maar het is een leugen dat de militairen, de overgrote meerderheid van de militairen, deze status behouden omdat ze niet eens de kazerne in mogen. In het verleden mochten gepensioneerde militairen de instelling om allerlei redenen betreden, soms zelfs voor allerlei activiteiten, en nu mogen ze dat niet meer. Nu is er een verbod voor gepensioneerd militair personeel om Venezolaanse militaire instellingen of kazernes te betreden. Dus hoewel het waar is dat er militairen zijn die een speciale conditie hebben omdat het regime ze verdacht vindt of op een lijst heeft staan, lopen zij in dat geval het risico om Venezuela binnen te komen, maar de rest van de militairen niet. De rest van de militairen is wel teruggekeerd naar Venezuela. In feite zijn er in Venezuela veel gepensioneerde militairen die, laten we zeggen voorzichtig, op Venezolaans grondgebied blijven, maar ze blijven daar.” [vertaling Cedoca]¹⁶³

¹⁶⁰ San Miguel R., e-mail, 01/10/2021: “La reserva activa no la han activado en años Se de militares que tienen retirados más de 10 años como oficiales de la FANB (por tanto son reserva activa) y no los han llamado a servicio en ese tiempo.”

¹⁶¹ San Miguel R., e-mail, 10/03/2023: “No se han publicado carteles de convocatoria a la reserva activa hasta ahora.”

¹⁶² Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

¹⁶³ Barráez S., journaliste Infobae, audiobericht via social media, 28/01/2025

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Barráez S., journaliste Infobae, audioberichten via social media, 28/01/2025, @SebastianaB [X profile]

De directrice van een organisatie gespecialiseerd in mensenrechten en internationale strategische procesvoering, e-mail, 25/10/2024, identiteit en contactgegevens niet meegedeeld om de veiligheid van deze bron te garanderen

Een academisch onderzoekster in Venezolaanse politiek, e-mail, 21/10/2024, identiteit en contactgegevens niet meegedeeld om de veiligheid van deze bron te garanderen

Bolívar L., onderzoekster UCAB, e-mail, 16/10/2024, contactgegevens niet meegedeeld om de veiligheid van deze bron te garanderen

San Miguel R., voorzitter Control Ciudadano en mensenrechtenactiviste, e-mail, 03/02/2020, 01/10/2021, 10/03/2023, contactgegevens niet meegedeeld om de veiligheid van deze bron te garanderen

Vertegenwoordiger van PROVEA, gesprek, Brussel, 09/01/2025, identiteit en contactgegevens niet meegedeeld om de veiligheid van deze bron te garanderen

Geschreven en audiovisuele bronnen

AP News (Goodman J., Garcia Cano R.), *Maduro seeks to shore up Venezuela military's support ahead of vote threatening his hold on power*, 24/07/2024, <https://apnews.com/article/venezuela-election-military-loyalty-dff452ac53858ee36f1fe099fb4b1c4d> [geraadpleegd op 14/01/2025]

Bloomberlinea (Laya P., Fieser E. en Itriago A.), *Victoria de Petro impulsa huida de opositores venezolanos en Colombia*, 05/07/2022, <https://www.bloomberlinea.com/2022/07/05/victoria-de-petro-impulsa-huida-de-opositores-venezolanos-en-colombia/> [geraadpleegd op 31/01/2025]

Cazadores de Fake News, *Lo que sabemos sobre el memorándum del SEBIN que prohíbe la tramitación de pasaporte sin autorización*, 01/11/2024, <https://www.cazadores.info/lo-que-sabemos-sobre-el-memorandum-del-sebin-que-prohibe-la-tramitacion-de-pasaporte-sin-autorizacion/> [geraadpleegd op 06/01/2025]

CNN, *ANÁLISIS | ¿Cuál es el peso de la Fuerza Armada en la política de Venezuela y qué rol podrían jugar ahora?*, 07/01/2024, <https://cnnespanol.cnn.com/2025/01/07/analisis-fuerzas-armadas-venezuela-rol-crisis-elecciones-orix> [geraadpleegd op 10/01/2025]

CNN, *La Fiscalía de Venezuela asegura, sin presentar pruebas, que descubrió un complot para asesinar a Maduro y a un gobernador oficialista*, 21/01/2024, <https://cnnespanol.cnn.com/2024/01/22/la-fiscalia-de-venezuela-asegura-sin-presentar-pruebas-que-descubrio-un-complot-para-asesinar-a-maduro-y-a-un-gobernador-oficialista/> [geraadpleegd op 10/01/2025]

Código Orgánico de Justicia Militar (Organiek Wetboek van Militaire Rechtspraak), 17/09/1998, http://www.vertic.org/media/National%20Legislation/Venezuela/VE_Codigo_Organico_Justicia_Militar.pdf [geraadpleegd op 31/01/2025]

Control Ciudadano, *Gobierno de Maduro asciende a 1.589 funcionarios de la Fanb y del Ceofanb*, 11/12/2021, <https://www.controlciudadano.org/noticias/gobierno-de-maduro-asciende-a-1-589-funcionarios-de-la-fanb-y-del-ceofanb/> [geraadpleegd op 31/01/2023]

Control Ciudadano, *Participación militar en el gabinete ministerial*, 13/02/2023, <https://www.controlciudadano.org/contexto/infografias/participacion-militar-en-el-gabinete-ministerial-actualizada/> [geraadpleegd op 31/01/2023]

Control Ciudadano, *Participación militar en el gabinete ministerial*, 24/08/2021, <https://www.controlciudadano.org/contexto/infografias/participacion-militar-en-el-gabinete-ministerial/> [geraadpleegd op 06/10/2021]

Crónica Uno, *Familiares denuncian desaparición forzada de tres parientes de teniente exiliado*, 11/02/2025, <https://cronica.uno/familiares-denuncian-desaparicion-forzada-de-tres-parientes-de-teniente-exiliado/> [geraadpleegd op 13/02/2025]

De Morgen (Rodríguez Amari E.), *Zondag doet de oppositie voor het eerst in drie jaar mee met de verkiezingen in Venezuela. Is er weer hoop?*, 19/11/2021, <https://www.demorgen.be/nieuws/zondag-doet-de-oppositie-voor-het-eerst-in-drie-jaar-mee-met-de-verkiezingen-in-venezuela-is-er-weer-hoop~b1881887/> [geraadpleegd op 06/02/2025]

Deutsche Welle (DW) (Cardozo Álvarez R.), *Venezuela: anatomía del control chavista sobre la FANB*, 14/10/2024, <https://www.dw.com/es/anatom%C3%ADa-del-control-chavista-sobre-la-fuerza-armada-venezolana/a-70491215> [geraadpleegd op 10/01/2025]

Efe, *Unos 25 militares venezolanos piden asilo en la embajada de Brasil en Caracas*, 30/04/2019, <https://www.efec.com/efe/america/politica/unos-25-militares-venezolanos-piden-asilo-en-la-embajada-de-brasil-caracas/20000035-3965310> [geraadpleegd op 11/02/2020]

Efecto Cocuyo (Martínez D.), *Ley constitucional es un disparo al corazón de la Fanb”, según Comisión de Defensa de la AN*, 30/01/2020, <https://efectococuyo.com/politica/ley-constitucional-es-un-disparo-al-corazon-de-la-fanb-segun-comision-de-defensa-de-la-an/> [geraadpleegd op 11/02/2020]

Efecto Cocuyo (Rodríguez R.), *Fiscalía de Chile dice que autores del homicidio de Ronald Ojeda están en Venezuela*, 12/04/2024, https://efectococuyo.com/internacionales/fiscalia-de-chile-dice-que-autores-del-homicidio-de-ronald-ojeda-estan-en-venezuela/?utm_medium=email [geraadpleegd op 10/01/2025]

Efecto Cocuyo (Tomillo M.), *Saab: MP emitió órdenes de captura contra periodistas y exmilitares por supuestos planes conspirativos*, 22/01/2024, <https://efectococuyo.com/politica/saab-mp-emitio-ordenes-de-captura-contra-periodistas-y-exmilitares-por-supuestos-planes-conspirativos/> [geraadpleegd op 10/01/2025]

El Confidencial, , *Un cuartel llamado Venezuela: "Los militares no pueden derribar al régimen, ellos son el régimen"*, 04/08/2024, https://www.elconfidencial.com/mundo/2024-08-04/los-militares-no-pueden-derribar-al-regimen-porque-los-militares-son-el-regimen_3936534/ [geraadpleegd op 10/01/2025]

El Debate, *Las deserciones masivas en el Ejército bolivariano preocupan al régimen de Maduro ante la toma de posesión*, 06/01/2025, https://www.eldebate.com/internacional/20250106/deserciones-masivas-ejercito-bolivariano-preocupan-regimen-maduro-ante-toma-posesion_258547.html [geraadpleegd op 07/01/2025]

El Mundo (Munera I.), *Los guardianes de la revolución*, 25/02/2014, <https://www.elmundo.es/internacional/2014/02/24/530ba27c268e3e5f388b4581.html> [geraadpleegd op 10/09/2020]

El Nuevo Herald (Delgado A.), *Militares venezolanos entre los peores pagados del continente*, 16/03/2023, https://www.elnuevoherald.com/noticias/america-latina/venezuela-es/article273180855.html?ac_cid=DM775049&ac_bid=-1897428274 [geraadpleegd op 07/01/2025]

El País (Moleiro A.), *Maduro prepara escudos de defensa para proteger las fronteras, las ciudades y las costas*, 21/01/2025, <https://elpais.com/america/2025-01-21/maduro-prepara-escudos-de-defensa-para-proteger-las-fronteras-las-ciudades-y-las-costas.html> [geraadpleegd op 30/01/2025]

El País (Moleiro A.), *The warlike power of Chavismo*, 27/01/2025, <https://english.elpais.com/international/2025-01-27/the-warlike-power-of-chavismo.html> [geraadpleegd op 30/01/2025]

El País (Sanhueza A.), *La ruta política de Ronald Ojeda, el incómodo disidente venezolano que fue asesinado en Chile*, 14/04/2024, <https://elpais.com/chile/2024-04-14/la-ruta-politica-de-ronald-ojeda-el-incomodo-disidente-venezolano-que-fue-asesinado-en-chile.html> [geraadpleegd op 10/01/2025]

El País, *Venezuela's Armed Forces close ranks with Maduro: 'The regime is supported by the military'*, 14/08/2024, <https://english.elpais.com/international/2024-08-14/venezuelas-armed-forces-close-ranks-with-maduro-the-regime-is-supported-by-the-military.html> [geraadpleegd op 14/01/2025]

El Pitazo (Battistelli R.), *Militar desertor venezolano cruza el Darién y llega a EE. UU.: me cansé de pasar hambre*, 05/10/2023, <https://elpitazo.net/migracion/militar-desertor-venezolano-cruza-el-darién-y-llega-a-ee-uu-me-canse-de-pasar-hambre/> [geraadpleegd op 30/01/2025]

El Pitazo, *Un militar jubilado no gana ni para mantenerse durante un mes*, 02/02/2020, <https://elpitazo.net/reportajes/un-militar-con-30-anos-de-servicio-no-cobra-ni-16-dolares/> [geraadpleegd op 11/02/2020]

El Tiempo, *'La inteligencia venezolana opera hace años en otros países': Iván Simonovis*, 25/02/2024, <https://www.eltiempo.com/mundo/venezuela/ivan-simonovis-habla-de-secuestro-de-ronald-ojeda-y-papel-de-inteligencia-venezolana-858127> [geraadpleegd op 06/02/2025]

El Tiempo, *'Queremos salir de Colombia, no estamos seguros': hablan exmilitares venezolanos en huelga de hambre ante falta de protección*, 08/10/2024, <https://www.eltiempo.com/mundo/venezuela/dos-exmilitares-venezolanos-incian-huelga-de-hambre-en-acnur-colombia-han-recibido-amenazas-y-temen-por-sus-vidas-3388462> [geraadpleegd op 07/01/2025]

European Asylum Support Office (EASO), *Venezuela Country Focus*, 08/2020, <https://euaa.europa.eu/publications/coi-report-venezuela-country-focus-august-2020> [geraadpleegd op 31/01/2025]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Venezuela Country Focus*, 11/2023, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-11/2023_11_COI_Report_Venezuela_Country_Focus_EN.pdf [geraadpleegd op 30/01/2025]

Foro Penal, *Balance de #PresosPolíticos en Venezuela al 10/2/2025 por Foro Penal*, 12/02/2025, <https://foropenal.com/balance-de-presospoliticos-en-venezuela-al-10-02-2025-por-foro-penal/> [geraadpleegd op 13/01/2025]

Foro Penal, *Certificación OEA Lista Presos Políticos del Foro Penal. 30 de diciembre de 2024*, 02/01/2025, <https://foropenal.com/certificacion-oea-lista-presos-politicos-del-foro-penal-30-de-diciembre-de-2024/> [geraadpleegd op 06/01/2025]

Foro Penal, *Foro Penal registra 301 presos políticos y 102 arrestos vinculados a eventos electorales durante 2024*, 16/07/2024, <https://foropenal.com/foro-penal-registra-301-presos-politicos-y-102-arrestos-vinculados-a-eventos-electorales-durante-2024/> [geraadpleegd op 27/01/2025]

Foro Penal, *Reporte sobre la represión política en Venezuela. Año 2023*, 25/02/2024, <https://foropenal.com/reporte-sobre-la-represion-en-venezuela-ano-2023/> [geraadpleegd op 14/01/2025]

Global Fire Power, *2025 Military Strength Ranking*, s.d., <https://www.globalfirepower.com/countries-listing.php> [geraadpleegd op 30/01/2025]

- Global Fire Power, *Latin American Military Powers Ranked (2025)*, s.d., <https://www.globalfirepower.com/countries-listing-latin-america.php> [geraadpleegd op 30/01/2025]
- Gobierno Bolivariano de Venezuela, *Fuerza armada*, s.d., <http://www.mindefensa.gob.ve/mindefensa/fuerza-armada/> [geraadpleegd op 13/12/2024]
- Gobierno Bolivariano de Venezuela, *Ministerio del Poder Popular para la Defensa*, s.d., <https://www.mindefensa.gob.ve/mindefensa/> [geraadpleegd op 31/01/2025]
- Hispano Post (Gonzales J.), *La milicia es el semillero del paramilitarismo en Venezuela*, 09/12/2020, <https://www.hispanopost.com/la-milicia-es-el-semillero-de-paramilitares-en-venezuela> [geraadpleegd op 04/02/2020]
- Human Rights Watch (HRW), *Venezuela: suspected plotters tortured*, 09/01/2019, <https://www.hrw.org/news/2019/01/09/venezuela-suspected-plotters-tortured> [geraadpleegd op 31/01/2025]
- Infobae (Barráez S.) *El mensaje de un aviador venezolano que retumba en la Fuerza Armada: "Es el momento de jugárnosla"*, 01/09/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/09/01/el-mensaje-de-un-aviador-venezolano-que-retumba-en-la-fuerza-armada-es-el-momento-de-jugarnosla/> [geraadpleegd op 14/01/2025]
- Infobae (Barráez S.) *Frente a la creciente desconfianza en la Fuerza Armada de Venezuela, Nicolás Maduro anunció la activación de los Cuerpos de Combatientes de la Clase Obrera*, 22/12/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/12/22/frente-a-la-creciente-desconfianza-en-la-fuerza-armada-de-venezuela-nicolas-maduro-anuncio-la-activacion-de-los-cuerpos-de-combatientes-de-la-clase-obrera/> [geraadpleegd op 14/01/2025]
- Infobae (Barráez S.), *Así infló el Ministerio de Defensa de Venezuela la lista de militares degradados y expulsados por conspiración*, 28/01/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/01/28/asi-info-el-ministerio-de-defensa-de-venezuela-la-lista-de-militares-degradados-y-expulsados-por-conspiracion/> [geraadpleegd op 06/01/2025]
- Infobae (Barráez S.), *Comandante de la Guardia Nacional Bolivariana aprobó la baja de más de 200 de sargentos de la Fuerza Armada*, 10/12/2023, <https://www.infobae.com/venezuela/2023/12/10/comandante-de-la-guardia-nacional-bolivariana-aprobo-la-baja-de-mas-de-200-de-sargentos-de-la-fuerza-armada/> [geraadpleegd op 24/01/2025]
- Infobae (Barráez S.), *Cómo se efectuó el robo de 31 fusiles AK-103 en una Base Naval de Venezuela: 13 oficiales enjuiciados solo estaban de guardia*, 21/01/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/01/21/como-se-efectuo-el-robo-de-31-fusiles-ak-103-en-una-base-naval-de-venezuela-13-oficiales-enjuiciados-solo-estaban-de-guardia/> [geraadpleegd op 24/01/2025]
- Infobae (Barráez S.), *Dos oficiales retirados de la Armada están desaparecidos tras ser detenidos por funcionarios venezolanos*, 06/02/2025, <https://www.infobae.com/venezuela/2025/02/06/dos-oficiales-retirados-de-la-armada-fueron-estan-desaparecidos-tras-ser-detenidos-por-funcionarios-venezolanos/> [geraadpleegd op 13/02/2025]
- Infobae (Barráez S.), *El régimen de Venezuela secuestró a la esposa embarazada de un teniente señalado de conspiración*, 02/02/2025, <https://www.infobae.com/venezuela/2025/02/02/el-regimen-de-venezuela-secuestro-a-la-esposa-embarazada-de-un-teniente-senalado-de-conspiracion/> [geraadpleegd op 13/02/2025]
- Infobae (Barráez S.), *La alarmante cifra de desertores de Tropa Profesional en el Ejército venezolano a quienes ordenan Consejo de Investigación*, 27/06/2023, <https://www.infobae.com/venezuela/2023/06/27/la-alarmante-cifra-de-desertores-de-tropa-profesional-en-el-ejercito-venezolano-a-quienes-ordenan-consejo-de-investigacion/> [geraadpleegd op 14/01/2024]

Infobae (Barraéz S.), *La cruda recriminación de los comandantes venezolanos: "¿Cómo se puede mantener elevada la moral de sus hombres si ellos y su familia están pasando hambre?"*, 14/05/2023, <https://www.infobae.com/venezuela/2023/05/14/la-cruda-recriminacion-de-los-comandantes-venezolanos-como-se-puede-mantener-elevada-la-moral-de-sus-hombres-si-ellos-y-su-familia-estan-pasando-hambre/> [geraadpleegd op 07/01/2025]

Infobae (Barráez S.), *Las órdenes de los jefes castrenses ante el temor de ataques o protestas sociales en Venezuela: "No dejen entrar militares retirados a los cuarteles"*, 14/12/2023, <https://www.infobae.com/venezuela/2023/12/14/las-ordenes-de-los-jefes-castrenses-ante-el-temor-de-ataques-o-protestas-sociales-en-venezuela-no-dejen-entrar-militares-retirados-a-los-cuarteles/> [geraadpleegd op 24/01/2025]

Infobae (Barráez S.), *Nicolás Maduro ascendió a 101 generales en el Ejército y la Guardia pero pasó a retiro solo a 70 de los activos*, 12/07/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/07/12/nicolas-maduro-ascendio-a-101-generales-en-el-ejercito-y-la-guardia-pero-paso-a-retiro-solo-a-70-de-los-activos/> [geraadpleegd op 24/01/2025]

Infobae (Barráez S.), *Nicolás Maduro implosionó la pirámide militar de Venezuela: asciende a más generales de dos soles que subalternos del Ejército*, 06/07/2021, <https://www.infobae.com/america/venezuela/2021/07/06/nicolas-maduro-implosiono-la-piramide-militar-de-venezuela-asciende-a-mas-generales-de-dos-soles-que-subalternos-del-ejercito/> [geraadpleegd op 31/01/2025]

Infobae (Barráez S.), *Nicolás Maduro incorporó milicianos a su seguridad personal porque ya no confía en que la Guardia de Honor Presidencial lo proteja*, 12/12/2024, <https://www.infobae.com/venezuela/2024/12/12/nicolas-maduro-incorporo-milicianos-a-su-seguridad-personal-porque-ya-no-confia-en-que-la-guardia-de-honor-presidencial-lo-proteja/> [geraadpleegd op 24/01/2025]

Infobae (Barráez S.), *Tres oficiales analizan el impacto de los homicidios en la Fuerza Armada de Venezuela: baja moral y ausencia de liderazgo*, 20/07/2023, <https://www.infobae.com/venezuela/2023/07/20/tres-oficiales-analizan-el-impacto-de-los-homicidios-en-la-fuerza-armada-de-venezuela-baja-moral-y-ausencia-de-liderazgo/> [geraadpleegd op 30/01/2025]

Infobae, *La Guardia Nacional Bolivariana de Venezuela expulsó a 48 oficiales por medidas disciplinarias*, 25/11/2022, <https://www.infobae.com/america/venezuela/2022/11/25/la-guardia-nacional-bolivariana-de-venezuela-expulso-a-48-oficiales-por-medidas-disciplinarias/> [geraadpleegd op 31/01/2025]

InSight Crime, *Tren de Aragua*, 12/07/2024, <https://insightcrime.org/venezuela-organized-crime-news/tren-de-aragua/> [geraadpleegd op 30/01/2025]

InSight Crime, *What's Behind the Distribution of Weapons to Public Employees in Venezuela?*, 28/01/2025, <https://insightcrime.org/news/whats-behinddistribution-weapons-public-employees-venezuela/> [geraadpleegd op 06/02/2025]

International Commission of Jurists, *No Room for Debate - The National Constituent Assembly and the Crumbling of the Rule of Law in Venezuela*; 07/2019, <https://www.icj.org/wp-content/uploads/2019/07/Venezuela-No-room-for-debate-Publications-Reports-Fact-finding-mission-reports-2019-ENG.pdf> [geraadpleegd op 31/01/2025]

International Crisis Group (ICG), *Venezuela's Military Enigma, Briefing N°39*, 16/09/2019, <https://www.crisisgroup.org/latin-america-caribbean/andes/venezuela/039-venezuelas-military-enigma> [geraadpleegd op 31/01/2025]

La Silla Vacía (Anez Held P.), *Cinco razones por las que es inviable una intervención militar en Venezuela*, 16/01/2024, <https://www.lasillavacia.com/silla-nacional/cinco-razones-por-las-que-es-inviable-una-intervencion-militar-en-venezuela/> [geraadpleegd op 16/01/2025]

Ley Constitucional de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana (Grondwet van het Nationale Bolivariaanse Leger), 30/01/2020, in Gaceta Oficial, 30/01/2020, <https://www.asambleanacional.gob.ve/storage/documentos/leyes/ley-constitucional-de-la-fuerza-armada-nacional-bolivariana-20211019170208.pdf> [geraadpleegd op 30/01/2025]

Ley Orgánica de la Fuerza Armada Nacional Bolivariana (LOFANB) (Grondwet van het Nationale Bolivariaanse Leger), 17/11/2014, <http://controlciudadano.org/web/wp-content/uploads/LOFANB-2014.pdf> [geraadpleegd op 31/01/2025]

The Office of the High Commissioner for Human Rights (OHCHR), *Venezuela: UN Experts warn of persisting attacks on civil society, media and trade union leaders*, 22/03/2023, <https://www.ohchr.org/en/press-releases/2023/03/venezuela-un-experts-warn-persisting-attacks-civil-society-media-and-trade> [geraadpleegd op 07/01/2025]

Poderopedia, *Plan República*, s.d., <https://poderopediave.org/organizacion/plan-republica/> [geraadpleegd op 14/01/2025]

The World (Rueda M.), *Venezuelan military defectors struggle to get by while Maduro holds onto power*, 11/02/2020, <https://theworld.org/stories/2020/02/11/rebels-without-cause-ex-military-struggle-get-colombia> [geraadpleegd op 31/01/2025]

Programa Venezolano de Educación Acción en Derechos Humanos (PROVEA) (@_Provea) [X profile], *Recibimos denuncia de presunta desaparición forzada [...]* [X post], 08/02/2025, <https://x.com/Provea/status/1888054736903082490> [geraadpleegd op 13/02/2025]

Programa Venezolano de Educación Acción en Derechos Humanos (PROVEA) (@_Provea) [X profile], *Recibimos otra denuncia de presunta desaparición forzada [...]* [X post], 12/02/2025, <https://x.com/Provea/status/1889452384201613700> [geraadpleegd op 13/02/2025]

Reuters (Ellsworth B.), *The Maduro mystery: Why the armed forces still stand by Venezuela's beleaguered president*, 28/07/2019, <https://www.reuters.com/investigates/special-report/venezuela-military/> [geraadpleegd op 04/02/2020]

Reuters (Murphy H. & Acosta L.), *From Colombia, Venezuelan defectors arm themselves to 'liberate' their homeland*, 28/05/2019, <https://www.reuters.com/article/us-venezuela-politics-colombia-militia/from-colombia-venezuelan-defectors-arm-themselves-to-liberate-their-homeland-idUSKCN1SY1A0> [geraadpleegd op 11/02/2020]

Reuters, *Chile says killing of Venezuelan opposition figure in Santiago was political*, 12/04/2024, <https://www.reuters.com/world/americas/chile-says-killing-venezuelan-opposition-figure-santiago-was-political-2024-04-12/> [geraadpleegd op 31/01/2025]

Rijksoverheid Nederland, *Algemeen Ambtsbericht Venezuela*, 06/2020, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2020/06/11/algemeen-ambtsbericht-venezuela-juni-2020> [geraadpleegd op 08/09/2020]

Rocío San Miguel (@rociosanmiguel) [X profile], 09/12/2019, <https://twitter.com/rociosanmiguel> [geraadpleegd op 31/01/2025]

TalCual, *15 años de la Milicia: una fuerza inauditable que actúa como operador político*, 13/04/2024, <https://talcualdigital.com/15-anos-de-la-milicia-una-fuerza-inauditable-que-actua-como-operador-politico/> [geraadpleegd op 14/01/2024]

TalCual, *Expertos: Nuevo grado de general forma parte del plan electoral de Maduro*, 25/06/2024, <https://talcualdigital.com/expertos-nuevo-grado-de-general-forma-parte-del-plan-electoral-de-maduro/> [geraadpleegd op 07/01/2024]

TalCual, *Expulsión de 1500 efectivos de la GN ocurrió tras desertiones e indisciplina*, 29/12/2021, <https://talcualdigital.com/expulsion-de-1500-efectivos-de-la-gn-ocurrio-tras-deserciones-e-indisciplina/> [geraadpleegd op 31/01/2025]

TalCual, *FAN articula planes contra amenazas terroristas en "momento histórico"*, 17/12/2024, <https://talcualdigital.com/fan-articula-planes-contra-amenazas-terroristas-en-momento-historico/> [geraadpleegd op 14/01/2024]

TalCual, *Razones para desertar, por Javier Ignacio Mayorca*, 16/05/2019, <https://talcualdigital.com/razones-para-desertar-por-javier-ignacio-mayorca/> [geraadpleegd op 28/02/2023]

United Nations Human Rights Council (UNHRC), *Detailed findings of the independent international fact-finding mission on the Bolivarian Republic of Venezuela**, 14/10/2024, <https://www.ohchr.org/sites/default/files/documents/hrbodies/hrcouncil/sessions-regular/session57/advance-versions/a-hrc-57-crp-5-en.pdf> [geraadpleegd op 27/01/2025]

Venezuela Analysis, *Venezuela's Civilian Militia Surpasses Target, Reaches 3.3 Million Members*, 09/12/2019, <https://venezuelanalysis.com/news/14742> [geraadpleegd op 31/01/2025]

VOA (Núñez Rabascal A. en Ocando Alex G.), *A un año de su arresto en Venezuela, exigen medida "humanitaria" para la activista Rocío San Miguel*, 10/02/2025, <https://www.vozdeamerica.com/a/anio-arresto-venezuela-medida-humanitaria-activista-rocio-san-miguel/7969508.html> [geraadpleegd op 13/02/2025]

VOA, *Maduro arma a "combatientes" civiles para responder ante "amenazas" en el marco de su jura presidencial*, 09/01/2025, <https://www.vozdeamerica.com/a/cuerpos-combatientes-milicia-nacional-bolivariana-venezuela-maduro-gonzalez-urrutia-oposicion-juramentacion-presidencial-armas-fusiles-/7931027.html> [geraadpleegd op 31/01/2025]

Wilson Center (Trinkunas H.), *Venezuela's Bolivarian Armed Force: Fear and Interest in the Face of Political Change*, 07/2021, https://www.wilsoncenter.org/sites/default/files/media/uploads/documents/Venezuela%20E2%80%99s%20Bolivarian%20Armed%20Force_Fear%20and%20Interest%20in%20the%20Face%20of%20Political%20Change.pdf [geraadpleegd op 31/01/2025]